

ZAŁĄCZNIK do Zarządzenia Nr 14/2018
Dyrektora Szkoły Podstawowej w Baniosze
z dnia 3 września 2018 r.
w sprawie wprowadzenia procedur reagowania
w przypadku wewnętrznych
i zewnętrznych zagrożeń fizycznych

**Procedury reagowania w przypadku wystąpienia
wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych
obowiązujące
w Szkole Podstawowej w Baniosze**

Baniocha, wrzesień 2018

Dokument został opracowany na podstawie zbioru rekomendacji i wytycznych dla dyrektorów szkół i organów prowadzących szkoły, do realizacji począwszy od września 2017 r. w ramach prac Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Dokument zawiera część własnych procedur wewnętrznych charakterystycznych dla Szkoły Podstawowej w Baniosze.

SPIS TREŚCI

Rozdział I	5
------------	---

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE

1. Zagrożenia zewnętrzne.	5
1.1. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu.	5
1.2. Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły.	8
1.3. Podłożenie ładunku wybuchowego.	11
1.4. Podłożenie podejrzanego pakunku.	12
1.5. Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły.	15
2. Zagrożenia wewnętrzne.	22
2.1. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole lub tzw. fali.	24
2.2. Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych.	26
2.3. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.	29
2.4. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole.	31
2.5. Procedura postępowania na wypadek przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia.	32
2.6. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów.	33
2.7. Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia przypadków niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole.	34
2.8. Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole.	36
2.9. Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego.	39
2.10. Procedura postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego.	40
Rozdział II	41

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO.

2.1. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych.	44
2.2. Cyberprzemoc.	46
2.3. Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły.	49
2.4. Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu.	51
2.5. Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie - uwodzenie, zagrożenie pedofilią.	53
2.6. Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich.	55
2.7. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam.	57
2.8. Łamanie prawa autorskiego.	58

2.9	Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów.	60
-----	---	----

Rozdział III		62
--------------	--	----

PROCEDURY WEWNĘTRZNE

3.1	Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności osobistej nauczyciela lub innego pracownika Szkoły Podstawowej w Baniosze.	62
3.2	Procedura postępowania w przypadku zagrożenia demoralizacją ucznia.	64
3.3	Procedura używania telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły.	65
3.4	Procedura powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji.	67
3.5	Procedura postępowania w sytuacji przemocy fizycznej, pozaszkolnej względem ucznia.	68
3.6	Procedura postępowania w sytuacji zaniechywania ucznia przez rodziców.	68
3.7	Procedura postępowania w sytuacji przemocy seksualnej wobec dziecka.	69
3.8	Procedura kontroli realizacji oraz postępowania w przypadku niezrealizowania przez ucznia obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.	70
3.9	Procedura postępowania w przypadku zaniechywania przez uczniów wypełniania obowiązków szkolnych.	74
3.10	Procedura postępowania gdy uczeń przejawia problemy zdrowotne	75
3.11	Procedura postępowania nauczyciela w przypadku stwierdzenia fałszerstwa popełnionego przez ucznia.	76
3.12	Postępowanie nauczycieli i rodziców w celu zapewnienia bezpiecznego dojścia i powrotu dzieci z klas 0-3 do i ze szkoły.	77
3.13	Postępowanie wobec rodziców lub opiekunów zgłaszających się po odbiór dzieci w stanie nietrzeźwym.	78
3.14	Postępowanie nauczycieli celem bezpiecznego udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych	78
3.15	Procedura postępowania wobec osób obcych znajdujących się na terenie szkoły.	79
3.16	Procedura postępowania w razie wypadku ucznia.	80
3.17	Procedura postępowania z dzieckiem przewlekle chorym	83
Załączniki		89

Procedury reagowania w przypadku wystąpienia wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych w szkole

1. Zagrożenia zewnętrzne

Zewnętrzne zagrożenia fizyczne:

- podejrzenie podłożenia ładunku wybuchowego,
- podejrzenie otrzymania podejrzanej przesyłki,
- włamanie do szkoły połączone z kradzieżą,
- agresywne zachowanie ucznia,
- wtargnięcie osoby posiadającej broń, wtargnięcie terrorysty do szkoły,
- zagrożenie wybuchem pożaru lub wybuch pożaru,
- zagrożenie wybuchem gazu lub wybuch gazu,
- zagrożenie niebezpiecznymi środkami chemicznymi lub biologicznymi,
- zagrożenie katastrofą budowlaną,
- zagrożenie siłą żywiołową.

W niemal każdym z powyższych przypadków dochodzi do ogłoszenia **alarmu i ewakuacji** uczniów oraz personelu szkoły. Sposób ich przeprowadzenia powinien być znany wszystkim. Ćwiczenia w przeprowadzaniu ewakuacji odbywają się raz w roku szkolnym.

Instrukcja postępowania na wypadek powstawania pożaru, plan działania na wypadek pożaru oraz Procedura ewakuacji z zagrożonego budynku w Szkole Podstawowej w Baniosze stanowią oddzielne dokumenty.

1.1 Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole

Alarm lokalny w szkole jest jednym z kilku rodzajów alarmów, które mogą być ogłaszane w konsekwencji wystąpienia zagrożeń ekologicznych lub innych spowodowanych działalnością człowieka. Ma on na celu **zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia młodzieży** przebywającej na terenie szkoły. Najczęstszymi przyczynami, dla których może zająć konieczność ogłoszenia alarmu w szkole, są zagrożenia związane z powstaniem pożaru, a także możliwość rozprzestrzenienia na terenie szkoły niebezpiecznych substancji chemicznych lub ładunków wybuchowych.

Najważniejszym działaniem, jakie należy podjąć w przypadku stwierdzenia zagrożenia, jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych. W tym celu korzystamy z sygnału alarmu lokalnego, którym w szkole są trzy sygnały dzwonka, trwające około 10 sekund każdy, następujące bezpośrednio po sobie.

Alarm lokalny w szkole jest sygnałem, który powinien być znany wszystkim uczniom i pracownikom szkoły. Tylko w wypadku, gdy nastąpiło bezpośrednie zagrożenie życia, nauczyciel sam podejmuje decyzję o ewakuacji, nie czekając na ogłoszenie alarmu.

O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu. W sytuacji braku prądu, sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględnej wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.

W dużej liczbie przypadków wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa fizycznego niezbędne jest wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną. Procedura wezwania powinna odbywać się zgodnie z poniższym schematem:

- 1) wybranie numeru odpowiedniej służby. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:
 - rodzaj stwierdzonego zagrożenia
 - nazwę i adres szkoły
 - imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję
 - telefon kontaktowy
 - zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie
- 2) potwierdzenie przyjęcie zgłoszenia i zapisanie danych przyjmującego zgłoszenie.

O zagrożeniu należy bezzwłocznie poinformować odpowiednie służby:

- Policja 997
- Straż Pożarna 998
- Pogotowie Ratunkowe 999
- Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej 112
- Pogotowie Energetyczne 991
- Pogotowie Gazowe 992
- Pogotowie Ciepłownicze 993
- Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne 994
- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
- Infolinia Policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

Wszystkie działania od tej chwili mają prowadzić do jak najszybszej ewakuacji wszystkich osób znajdujących się na terenie szkoły. Musimy wiedzieć, że od tej chwili bezwzględnie podporządkowujemy się poleceniom osób funkcyjnych. W przypadku uczniów taką osobą jest nauczyciel, z którym w tym momencie mają zajęcia. Akcją nie może kierować wiele osób,

bo prowadzi to tylko do dezorientacji i możliwości wybuchu paniki.

Po rozpoznaniu zagrożenia i dokonaniu oceny sytuacji nauczyciel decyduje o możliwej i najkrótszej drodze ewakuacji z budynku. Uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego.

Należy się poruszać po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych. Jeżeli alarm zostanie ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie powinni skupić się wokół najbliższego stojącego nauczyciela. Nauczyciele i uczniowie, którzy mają lekcje na wyższych kondygnacjach, schodzą po stwierdzeniu, że uczniowie niższych kondygnacji opuścili już budynek i drogi ewakuacyjne są już wolne. Po opuszczeniu budynku uczniowie wraz z nauczycielem udają się na miejsce zbiórki. Jeżeli alarm jest ogłoszony w czasie przerwy to natychmiast uczniowie kierują się (jeżeli tylko nie zagraża to ich bezpieczeństwu) pod salę, gdzie mają mieć zajęcia i stamtąd pod opieką nauczyciela postępują jak wyżej.

Zbiórka na placu alarmowym służy sprawdzeniu obecności uczniów klas i ustaleniu osób nieobecnych. Jest to bardzo istotne dla prowadzenia akcji ratunkowej przez wezwane służby ratownicze.

Najważniejsze zasady, które powinien pamiętać i przestrzegać każdy uczeń z chwilą ogłoszenia alarmu w szkole:

- 1) słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela,
- 2) bądź opanowany, nie ulegaj panice,
- 3) po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki wraz z klasą drogą wskazaną przez nauczyciela,
- 4) pomagaj osobom słabszym,
- 5) bezwzględnie podporządkuj się osobom funkcyjnym,
- 6) nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

W przypadku osób niepełnosprawnych bezpieczna ewakuacja powinna uwzględniać rodzaj oraz stopień niepełnosprawności, wiek wychowanków i ewentualne wykorzystanie na potrzeby ewakuacji pomocy ze strony innych osób (pracowników, uczniów).

Aby ułatwić ewakuację osób z niepełnosprawnościami, możemy wykorzystać informacje zawarte w procedurach ewakuacji lub instrukcji bezpieczeństwa budynku:

- 1) należy sporządzić listę uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności,
- 2) należy rozplanować zajęcia klas, w których uczą się osoby niepełnosprawne w taki sposób, by osoby te nie musiały przemieszczać się poza najniższą kondygnację naziemną budynku (przeważnie parter), należy przystosować drogi ewakuacyjne do poruszania się osób z różną niepełnosprawnością,
- 3) należy wyznaczyć opiekuna osoby niepełnosprawnej na czas ewakuacji.

Osoby niepełnosprawne ruchowo często są w stanie samodzielnie pokonać drogę do bezpiecznego miejsca. Może to jednak opóźnić czas ewakuacji całej placówki. Jest to szczególnie istotne w pierwszej fazie opuszczania budynku. Warto uwzględnić konieczność przepuszczenia przed osobą niepełnosprawną strumienia ewakuowanych.

Przykłady technik ewakuacji osób z niepełnosprawnościami:

- 1) wykorzystanie krzeselka lub wózka inwalidzkiego - ratownicy sadzają na nim osobę wymagającą pomocy, a następnie chwytają za nóżki oraz oparcie,
- 2) chwyt strażacki - ratownik przekłada swoją rękę między nogami osoby ratowanej, zaciskając ją na nadgarstku zwisającej ręki ratowanego, kładzie go sobie na barkach; chwyt kończynowy - jeden ratownik staje za głową ratowanego i chwytą go pod pachy, drugi ratownik jest odwrócony do ratowanego plecami i chwytą go pod kolana,
- 3) chwyt na barana - ratowany znajduje się na plecach ratownika, który podtrzymuje go obydwoma rękami za uda,
- 4) chwyt kołyskowy - klasyczny sposób przenoszenia małych dzieci,
- 5) wykorzystanie koca lub innego podobnego rozmiarami materiału – koc owija się wokół rąk i głowy,
- 6) ratowanie w ten sposób, by możliwe było ciągnięcie osoby po płaskiej równej powierzchni (szczególnie przydatne przy ewakuacji osób o dużej masie ciała, nieprzytomnych oraz w zadymieniu gdzie nie ma możliwości przyjęcia postawy wyprostowanej).

1.2 Wtargnięcie napastnika (terrorysty)¹ do szkoły

Poniższe rekomendacje odnoszą się do niezbędnej reakcji nauczyciela i dotyczą sytuacji wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. *aktywny strzelec*.

- **Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (*zabarykaduj się*)** - szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób.
- **Wycisz i uspokój uczniów** - wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
- **Zaopiekuj się uczniami ze SPE² i uczniami, którzy potrzebują pomocy** - należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
- **Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony** - niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.

1 Terrorysta - osoba posługująca się bronią, która eliminuje lub próbuje wyeliminować osoby znajdujące się na określonym obszarze, w obiekcie lub budynku.

2 SPE – specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

- **Poinformuj policję wysyłając informację tekstową - SMS o zaistniałej sytuacji** – w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.
- **Zasłoń okno, zgaś światło** - należy zaciemnić salę, aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego.
- **Nie przemieszczaj się** - przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników.
- **Stań poniżej linii okien, zejźdź ze światła drzwi** - przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników
- **Zejźdź z linii strzału, połóż się na podłodze** - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz.
- **Jeżeli padną strzały, nie krzycz** - napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
- **Nie otwieraj nikomu drzwi** - interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.
- **W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia** - w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia.

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

- **Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika** - wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
- **Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon** - wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
- **Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia** - w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu.
- **Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego** - w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.

- **Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika** – odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji.
- **Nie zwracaj na siebie uwagi** - niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
- **Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny** – brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
- **Nie oszukuj terrorysty** – oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
- **Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu** - zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców.
- **Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami** - wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty.
- **Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów** - każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
- **Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty** – nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

- **Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę** - policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
- **Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi** - próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowana jako akt agresji.
- **Położ się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy** - taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.
- **Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom** - postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
- **Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących** – tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
- **Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami** – wszelkie samowolne

działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową.

- **Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy** – policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
- **Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona** - w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtapiać w tłum i uciec z miejsca ataku.
- **Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku** - w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne.
- **Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru** - najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

1.3 Podłożenie ładunku wybuchowego

Specyfika zamachu bombowego polega na tym, że nie rozróżnia on „swoich” czy „obcych”, inaczej niż w przypadku porwania lub użycia broni palnej, które dotyczą konkretnych osób. Przez materiał wybuchowy rozumiemy związek chemiczny lub mieszaninę kilku związków chemicznych, która jest zdolna w odpowiednich warunkach do gwałtownej reakcji chemicznej

i której towarzyszy wydzielenie wielkiej liczby produktów gazowych w postaci wybuchu (detonacji lub deflagracji). Określenie ładunek materiału wybuchowego oznacza określoną ilość materiału wybuchowego przygotowanego do wysadzenia.

Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

- 1) **Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego zapamiętaj jak największą ilość szczegółów** - uzyskane informacje/szczegóły mogą być istotne dla policji do identyfikacji sprawcy alarmu.
- 2) **Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje** - w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie możesz mieć problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji.
- 3) **Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną w szkole za uruchomienie procedury** - osoba odpowiedzialna może zarządzić ewakuację całości personelu szkoły.
- 4) **Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji** - ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ma ona na celu ochronę personelu przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku.

- 5) **Nie używaj telefonu komórkowego** – eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
- 6) **Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia** - stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu w klasie może przyspieszyć akcję policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji.
- 7) **Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb** - w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
- 8) **W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi** - szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości personelu szkoły.
- 9) **Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu** – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych.

Przez podejrzany pakunek rozumiemy przesyłkę, która może zawierać ładunek wybuchowy.

1.4 Podłożenie podejrzanego pakunku

Podejrzany pakunek to przesyłka z ładunkiem wybuchowym lub nieznaną substancją. W przypadku podejrzenia jej otrzymania:

- 1) **Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku** - należy założyć, że podejrzany pakunek jest ładunkiem wybuchowym, dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona.
- 2) **Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwasz podejrzanego pakunku** - w przypadku ładunku wybuchowego może on eksplodować w trakcie próby manipulowania.
- 3) **Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala)** - okrycie pakunku w przypadku wycieku nieznannej substancji może ograniczyć rozprzestrzenianie się substancji.
- 4) **Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury** - osoba odpowiedzialna może zarządzić ewakuację całości personelu szkoły.
- 5) **Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji** - ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ewakuacja ma na celu ochronę personelu przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku.
- 6) **Nie używaj telefonu komórkowego** - eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami

emitowanymi przez telefon komórkowy.

- 7) **Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb** - w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
- 8) **W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi** - szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości personelu szkoły.
- 9) **Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu** - informacja ta pozwoli rodzicom na sprawną odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych.

Poniższa tabela prezentuje instrukcję postępowania w przypadku podejrzenia podłożenia na terenie szkoły ładunku wybuchowego lub podejrzanego pakunku:

Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury	Dyrektor placówki lub w przypadku jego nieobecności wicedyrektor W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona
Otrzymanie informacji o podłożeniu	Stwierdzenie podejrzanego pakunku ładunku wybuchowego
Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego, zapamiętaj jak największą ilość szczegółów	Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku
Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje	Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku
Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury	Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia za wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala)
Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji	Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury
Nie używaj telefonu komórkowego	Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji
Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia	Nie używaj telefonu komórkowego
Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb	Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb
W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi	W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi
Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu	Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu

Sposób prowadzenia ewakuacji	Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę administratora budynku (wyznaczonej osoby odpowiedzialnej za uruchomienie procedury) lub sił interwenujących i zgodnie z ich wskazówkami
Telefony alarmowe	Policja 997 Telefon alarmowy 112
Sposób powiadamiania służb Wybierz jeden z ww. numerów. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podaj następujące informacje	nazwę i adres szkoły rodzaj stwierdzonego zagrożenia imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję telefon kontaktowy zrealizowane przedsięwzięcia potwierdź przyjęcie zgłoszenia zapisz dane przyjmującego zgłoszenie
Sposób postępowania z uczniami ze SPE	Nauczyciele odpowiedzialni za opiekę na osobami niepełnosprawnymi dbają o zachowanie się przez dzieci zgodnie z potrzebami danej sytuacji. W przypadku konieczności ewakuacji zapewniają pomoc zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami.
Zarządzanie na wypadek sytuacji kryzysowej	Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
Obowiązki pracowników	Zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury
	Brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury
	Znać sygnał uruchamiający procedurę
	Mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury i koordynację ewakuacji osób niepełnosprawnych
	Znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury
	Znać miejsce ewakuacji.
	Szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury
	Stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

1.5 Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły

Przez zagrożenie chemiczne rozumiemy uwolnienie niebezpiecznych dla ludzi i środowiska pierwiastków chemicznych oraz ich związków, mieszanin lub roztworów występujących w środowisku lub powstałych w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie może wynikać także ze stosowania broni biologicznej (broń B, broń bakteriologiczna). W broni B ładunki bojowe są wypełnione mikroorganizmami chorobotwórczymi: bakteriami (wąglik, brucelozą etc.) wirusami (ospy, gorączki krwotocznej, zapalenia mózgu, wirusa HIV), toksynami (rycyna, toksyna otulinowa), grzybami lub pierwotniakami.

SYTUACJA, GDY NASTĄPIŁO SKAŻENIE SZKOŁY (SZKOŁA OTRZYMUJE INFORMACJĘ O MOŻLIWYM SKAŻENIU SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ – np. TELEFON O ZAMIARZE ATAKU)

Należy wówczas:

- 1) **zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru,**
- 2) **natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku,**
- 3) **w budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację,**
- 4) **w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry,**
- 5) **przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji,**
- 6) **powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku,**
- 7) **do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych,**

- 8) oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

**SYTUACJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ
CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ, A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE
NATYCHMIAST LUB SZYBKO PO JEGO POJAWIENIU SIĘ.**

Należy wówczas:

- 1) **nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy,**
- 2) **aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem,**
- 3) **pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów,**
- 4) **opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób,**
- 5) **powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję,**
- 6) **zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru**
- rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru, z jakiego będzie wiał w czasie przedmiotowego zagrożenia, rejonem ewakuacji powinien być budynek/budynki, a nie otwarta przestrzeń,
- 7) **natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby** - policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia,
- 8) **jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka,**
- 9) **po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb - policja, straż pożarna, wyspecjalizowana jednostka zwalczania skażeń i zakażeń,**
- 10) **w obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację,**
- 11) **sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się**

w odległości ok. 5 m od niej -listę przekazać policji.

- 12) **w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki** - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry,
- 13) **przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń** - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji,
- 14) **powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku,**
- 15) **oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.**

SYTUACJA, GDY SZOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ, Z ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE PÓŹNO, np. GSY POJAWIŁY SIĘ OJAWY REAKCJI NA SUBSTANCJĘ LUB/I OGNISKA ZACHOROWAŃ:

Należy wtedy:

- 1) **nie dotykać i nie wahać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy,**
- 2) **powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję,**
- 3) **przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się,**
- 4) **pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów,**
- 5) **opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób,**
- 6) **ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły,**
- 7) **natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia,**
- 8) **w szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej**

kwarantanny,

- 9) oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Poniższa tabela prezentuje instrukcję postępowania w przypadku skażenia substancją chemiczną lub biologiczną terenu szkoły oraz zagrożenia skażeniem ww. substancjami.

Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona
Szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną (np. telefon o zamiarze ataku) gdy nie nastąpiło skażenie placówki	zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
	natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby
	w budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
	w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze
	przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń
	powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku
	do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji, nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.
Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się	nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy
	aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem
	pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów
	opuszczyć pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób

	powiadomić administratora
	zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
	natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby
	jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka
	po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb
	w obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
	sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. (listę przekazać policji)
	w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki
	przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń
	powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.
Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań:	nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy
	powiadomić kierownictwo szkoły
	aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem
	pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów
	opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzaną substancji i nie wpuszczać do niego innych osób
	ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły

	natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby	
	w szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny	
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi	
Sposób prowadzenia ewakuacji	Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę sił interwenujących i zgodnie z ich wskazówkami	
Sposób reakcji na sygnał dźwiękowy	Sygnał dźwiękowy	ewakuacja
	Sygnał dźwiękowy	wejść i pozostać w budynku
Telefony alarmowe	Policja 997 Straż pożarna 998 Pogotowie Ratunkowe 999 Telefon alarmowy 112	
Sposób powiadamiania służ	Wybierz jeden z ww. numerów. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podaj następujące informacje:	nazwę i adres szkoły
		rodzaj stwierdzonego zagrożenia
		imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję
		telefon kontaktowy
		zrealizowane przedsięwzięcia
		potwierdź przyjęcie zgłoszenia i zapisz dane przyjmującego zgłoszenie
Sposób postępowania z uczniami ze SPE	Nauczyciele odpowiedzialni za opiekę na osobami niepełnosprawnymi dbają o zachowanie się przez dzieci zgodnie z potrzebami danej sytuacji. W przypadku konieczności ewakuacji zapewniają pomoc zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami.	
Zarządzanie na wypadek sytuacji kryzysowej	Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.	
Obowiązki pracowników	Zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury	
	Brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury	
	Znać sygnał uruchamiający procedurę	

	Mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury i koordynację ewakuacji osób niepełnosprawnych
	Znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury
	Znać miejsce ewakuacji
	Szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury
	Stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

2. Zagrożenia wewnętrzne

Do najważniejszych zagrożeń wewnętrznych w szkole należą: agresywne zachowania ucznia oraz zjawisko tzw. fali, korzystanie przez uczniów z substancji psychoaktywnych, kradzież lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, pedofilia, pornografia, prostytutka, picie alkoholu, wypadek lub czyn karalny dokonany przez ucznia.

Zagrożeniom w szkole zwykle towarzyszą poprzedzające je lub im towarzyszące widoczne symptomy zachowań uczniów, na podstawie których można je rozpoznać. Ofiary negatywnych działań w szkole zwykle skarżą się na bóle głowy czy brzucha lub na brak apetytu. Często pojawia się pośród nich niechęć do chodzenia do szkoły (wagary) lub całkowita absencja.

W rodzinie pojawia się agresja wobec rodzeństwa i rodziców, widoczny niepokój, rozdrażnienie lub lękowe reagowanie na różne sytuacje. Uczniowie izolują się i szukają samotności. Odbija się to negatywnie na ich wynikach w nauce. Nauczyciele i rodzice po zauważeniu tych zachowań powinni rozpocząć wyjaśnianie ich przyczyn. Należy pamiętać, że uczniowie na ogół ukrywają, iż stali się ofiarami czynów zabronionych, wstydzą się, nie chcą martwić nauczycieli/rodziców. Wreszcie przypisują sobie winę za to, co ich spotkało.

Niewłaściwe zachowania uczniów a w konsekwencji zagrożenia dla bezpieczeństwa w szkole z ich strony mają wiele przyczyn:

- uwarunkowania osobowościowe sprawcy – jego kłopoty w nauce, nieumiejętność przystosowania się do środowiska szkolnego, zazdrość w odniesieniu do kolegów z rodzin lepiej sytuowanych, rywalizacja w nauce, zazdrość o oceny,
- środowisko pozaszkolne - otoczenie ucznia, uwarunkowania społeczno-rodzinne,
- wpływ rodziny, telewizji, Internetu, gier komputerowych,
- środowisko szkolne - konflikty między rówieśnikami, dominacja starszych kolegów, próba zaistnienia w grupie - zdobycia kontroli nad rówieśnikami, chęć imponowania, wyróżnienia się wśród społeczności szkolnej,
- błędne funkcjonowanie szkoły - duża liczba uczniów, hałas, anonimowość uczniów, brak współpracy z rodzicami, Policją, nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego uczniów, czy brak zajęć pozalekcyjnych,
- błędy popełniane przez nauczycieli w procesie kształcenia - niesprawiedliwe ocenianie, niedostateczna kontrola ucznia, tworzenie sytuacji stresowych, wyśmiewanie ucznia.

Sytuacje zagrożenia rodzą się w codziennych sytuacjach w szkole, kreowanych przez uczniów, a to przejawia się w:

- systematycznym dokuczaniu, wyśmiewaniu, ośmieszaniu, przezywaniu, robieniu sobie żartów, biciu, popychaniu i kopaniu,
- prezentowaniu dominacji wobec innych, chęci podporządkowania ich, w używaniu gróźb i siły,

- spadku zainteresowania szkołą,
- niechęcią do podejmowania aktywności na rzecz społeczności lokalnej,
- niekontrolowanych - nieadekwatne do wieku i sytuacji - wybuchach gniewu, impulsywności,
- nastawieniu „na nie” i agresji wobec dorosłych,
- nieprawidłowym zachowaniu się w stosunku do nauczyciela/wychowawcy - chęć dominacji nad kimś silniejszym, stojącym wyżej w hierarchii,
- braku poczucia winy i wstydu, a nawet zadowoleniu z własnych negatywnych zachowań,
- prezentacji postaw aspołecznych: kradzieży, wandalizmie, picciu alkoholu, testowaniu narkotyków,
- przejawianiu zachowań agresywnych w stosunku do zwierząt,
- fascynacji sytuacjami ukazującymi sceny przemocy, inicjowaniu rozmów na tematy związane z używaniem niebezpiecznych narzędzi,
- ekspresji wyrażanej w pracach szkolnych, ukierunkowanej na zjawiska związane z przemocą, pracach plastycznych obrazujących sceny agresji,
- nadmiernym zainteresowaniem funkcjonowania grup przestępczych (próbach nawiązania kontaktu),
- rozmowach na tematy związane z bronią, przynoszeniu na teren szkoły niebezpiecznych narzędzi (m. in. broni, materiałów wybuchowych).

Rekomendacje dla działań w szkole	
1.	Nie należy bagatelizować żadnego sygnału świadczącego o fakcie zaistnienia zagrożenia. Należy przeciwdziałać temu zjawisku na możliwie wczesnym etapie jego powstawania.
2.	Należy dać możliwość uczniowi poinformowania nauczyciela lub pedagoga o zaistniałej sytuacji związanej z czynnością niebezpieczną, budując atmosferę zaufania.
3.	Należy wyciągać konsekwencje w stosunku do osób dopuszczających się czynów zabronionych. W ramach działań profilaktycznych podczas lekcji wychowawczych, przy współpracy z ekspertami i specjalistami, należy informować uczniów o skutkach i konsekwencjach związanych z zagrożeniami w szkole jak i poza nią.
4.	Należy tworzyć przyjazne środowisko pracy i nauki poprzez sprawiedliwe ocenianie, jasne, czytelne, sprawiedliwe normy, przyjazny nadzór nad uczniami, sprawną organizację życia szkolnego.
5.	Należy podejmować działania integrujące zespoły klasowe, poznawanie się uczniów, sprzyjające budowie pozytywnych relacji w klasie.
6.	Należy budować relacje na autorytecie nauczyciela: nauczyciel powinien jasno określić zasady pracy i wymagania wobec uczniów, prowadzić lekcje w sposób zrozumiały, szanować ucznia i udzielać mu wsparcia, sprawować kontrolę w klasie i interweniować w razie zachowania naruszającego normy.
7.	Należy diagnozować sytuacje w szkole w kontekście występowania zagrożeń wewnętrznych w placówce, przeciwdziałania i usuwania oraz monitorować postępy

	i efekty wprowadzonych działań.
8.	Niezbędna jest edukacja profilaktyczna jako forma merytorycznego wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów kierowana do nauczycieli, osób współpracujących z uczniami i rodziców.
9.	Należy organizować rozmowy, pogadanki i dyskusje z rodzicami.

Niektóre z czynów stanowiących fizyczne zagrożenie wewnętrzne w szkole mają znamiona czynów zabronionych. Należy pamiętać, że na zasadach określonych w Kodeksie Karnym odpowiada osoba, która popełniła czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Określa to art. 10 par.1 Kodeksu Karnego. Także niektóre czyny osoby, która ukończyła 15 lat rozpatrywane są jako przestępstwa – określa je szczegółowo art. 10 par.2 KK.

Nie oznacza to jednak, że odpowiedzialności nie mogą podlegać osoby młodsze. Odpowiedzialność przed Sądem Rodzinnym i dla Nieletnich ponoszą osoby, które w chwili popełnienia czynu ukończyły 13 lat, jednak taki czyn nie stanowi przestępstwa, a jedynie jest to czyn karalny, a sprawca podlega stosowaniu środków wychowawczych przewidzianych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Poniżej opisano procedury postępowania w przypadku pojawienia się w szkole przypadków najczęściej występujących fizycznych zagrożeń wewnętrznych.

2.1 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole lub tzw. fali

2.1	AGRESYWNE ZACHOWANIA UCZNIĄ W SZKOLE LUB PRZYPADKI TZW. FALI
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek wystąpienia na terenie szkoły zachowań agresywnych tj. agresji fizycznej i agresji słownej ucznia wobec ucznia lub nauczyciela.
Osoby odpowiedzialne i zarządzanie	Procedura postępowania jest uruchamiana przez osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych w niej krokach decyduje: dyrektor placówki, a przypadku jego nieobecności wicedyrektor lub pedagog szkolny. Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
Sposób postępowania	1. Agresja fizyczna – Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno,

	<p>stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Należy powiadomić pielęgniarkę szkolną (jeśli taka jest w szkole), pedagoga/psychologa i dyrektora szkoły oraz powiadomić wychowawcę/ów oraz rodziców (opiekunów prawnych) agresora i ofiary. – W przypadku zagrożenia życia (stan nieprzytomny) - pielęgniarka, pedagog/psycholog lub dyrektor szkoły wzywa natychmiast karetkę nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych). – Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły. – Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice (opiekunowie prawni) poszkodowanego. – Pedagog szkolny/psycholog szkolny i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę. – Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi. – W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. – W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora, z widocznymi skutkami pobicia - szkoła kieruje sprawę na policję, od postępowania której zależą dalsze losy sprawcy przemocy. Wobec agresora stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły.
	<p>2. Agresja słowna</p> <ul style="list-style-type: none"> – Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. – Należy powiadomić wychowawcę klasy i/lub dyrektora, pedagoga/psychologa. – Wychowawca (pedagog lub psycholog) przeprowadza rozmowę z uczniem mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno. – Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowę ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, ustala wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia. – O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować

	<p>rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w kontaktach z innymi. – W przypadku agresji słownej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. – W poważnych przypadkach np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego powiadamiana jest policja. – Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie lub regulaminie szkoły.
Obowiązki pracowników szkoły	<p>Należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury, – brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury, – mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury, – znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury, – szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury, – stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

2.2 Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych

2.2	ZNALEZIENIE W SZKOLE SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH
Cel	Zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów przebywających w szkole/placówce w sytuacji zagrożeń wewnętrznych związanych z rozprowadzaniem niebezpiecznych środków odurzających oraz odurzeniem alkoholem, narkotykami lub „dopalaczami”.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor szkoły, pedagog szkolny/psycholog szkolny
Podstawy uruchomienia procedury	Wystąpienie zagrożenia: (1) rozpowszechnianiem środków odurzających (narkotyków, dopalaczy) lub alkoholu, (2) zdrowia ucznia po użyciu środka odurzającego lub spożycia alkoholu oraz (3) zdrowia ucznia w wyniku wypadku w szkole lub poza nią.
Sposób działania	1. W przypadku znalezienia podejrzanej substancji odurzającej na terenie szkoły , należy: <ul style="list-style-type: none"> – zachować szczególne środki ostrożności,

	<ul style="list-style-type: none"> – zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ew. jej zniszczeniem, – powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia policję, – ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo znaleziona substancja należy, – przekazać Policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji, – opracować i prowadzić projekty edukacyjne dot. w/w problematyki.
	<p>2. W przypadku podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, – powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego, – powiadomić dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia policję, – zażądać od ucznia w obecności innej osoby/pedagoga przekazania posiadanej substancji, – zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka oraz zawartości kieszeni, – powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia, – poinformować rodziców o obowiązujących w szkole procedurach, – przeprowadzić z uczniem w obecności rodziców / opiekunów prawnych dziecka rozmowę o złamaniu obowiązującego prawa szkolnego W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia. – podjąć wraz z rodzicami działania profilaktyczne w zakresie posiadania i rozprowadzania środków odurzających.
	<p>3. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia alkoholem:</p> <ul style="list-style-type: none"> – powiadomić wychowawcę klasy ucznia, – odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, – powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego, – przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego, – powiadomić dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, – powiadomić i wezwać rodziców ucznia do szkoły, – poinformować rodziców o obowiązującej w szkole procedurze postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia. – przeprowadzić rozmowę z rodzicami wskazując argumenty dla zagrożenia zdrowia, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji. – powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia.
	<p>4. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia narkotykami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy, – poinformować pielęgniarkę/pedagoga szkolnego,

	<ul style="list-style-type: none"> – w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, – przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego, – poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, – wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, – przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania, – przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, – zobowiązać rodziców do pomocy dziecku w odstąpieniu od odurzania się, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji, – opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem, – wdrożyć program wychowawczo-profilaktyczny. Monitorować i ewaluować efekty, – powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia.
	<p>5. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia „dopalaczami”:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy, – w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, – poinformować pedagoga/psychologa szkolnego, – przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego, – poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, – wezwać karetkę pogotowia ratunkowego, – wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, – przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania, – przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem w ich obecności lub indywidualnie w celu wyciszenia emocji, – udzielić pomocy i zobowiązać rodziców do pomocy dziecku w odstąpieniu od odurzania się, – opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem, – wdrożyć program wychowawczo-profilaktyczny, – monitorować i ewaluować efekty, – powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia.
	<p>6. W przypadku odmowy współpracy przez rodziców:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję – powiadomione instytucje wdrażają obowiązujące procedury postępowania – szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia

	<ul style="list-style-type: none"> – szkoła udziela informacji i przekazuje dotychczasowe sposoby postępowania z uczniem – szkoła współpracuje z Ośrodkiem Wychowawczym, w którym umieszczono ucznia – szkoła monitoruje ucznia do czasu osiągnięcia przez niego pełnoletności.
Obowiązki pracowników szkoły	Należy: <ul style="list-style-type: none"> – zapoznać się ze skutecznymi działaniami profilaktycznymi, – zapoznać się z rodzajami i wyglądem środków odurzających, – zapoznać się z symptomami wskazującymi na odurzenie narkotykiem, – zapoznać się z symptomami nadużycia alkoholu – zapoznać się z symptomami zachowania dealerów środków odurzających. – prowadzić regularnie zajęcia z zakresu zagrożenia zdrowia środkami niebezpiecznymi.
	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzić systematyczne zajęcia z zakresu stosowania obowiązującego w szkole prawa, – realizować projekty edukacyjne z uczniami o współczesnych zagrożeniach – prowadzić cykliczne szkolenia dla rodziców o zagrożeniach zdrowia dzieci, – prowadzić ciągłą obserwację uczniów w kontekście ich zdrowia i bezpieczeństwa, – poznać nazwy instytucji pomocowych zajmujących się uzależnieniami, – zapoznawać się na bieżąco z przepisami obowiązującego Prawa w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa uczniów. – zapoznawać się z programami rekomendowanymi, które możesz upowszechniać w swojej szkole (www.programyrekomendowane.pl)

2.3 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży, wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych

2.3	KRADZIEŻ , WYMUSZENIE PIENIĘDZY LUB PRZEDMIOTÓW WARTOŚCIOWYCH
Cel	Celem procedury jest określenie sposobu postępowania na wypadek stwierdzenia w szkole przypadku kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, dokonanego przez ucznia.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Za uruchomienie i anulowanie procedury oraz kierowanie koniecznymi działaniami odpowiadają kolejno: dyrektor placówki, w przypadku jego nieobecności wicedyrektor, a w przypadku jego nieobecności

	pedagog/psycholog szkolny.
Sposób działania	<p>1. Kradzież lub wymuszenie przedmiotu znacznej wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska winny zostać podjęte bezzwłocznie, – osoba, która wykryła kradzież, winna natychmiast powiadomić dyrektora szkoły, – należy przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga szkolnego lub dyrektora szkoły, – należy zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich policji, – należy zażądać, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży oraz przekazał inne przedmioty budzące podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą - w obecności innej osoby, np. wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego, psychologa, dyrektora lub innego pracownika szkoły. Należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia, może to zrobić tylko policja, – we współpracy z pedagogiem szkolnym należy ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia, – dyrektor szkoły winien wezwać rodziców (opiekunów prawnych) sprawcy i przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności. Należy sporządzić notatkę z tej rozmowy podpisaną przez rodziców, – należy powiadomić Policję, – sprawca winien dokonać zadośćuczynienia poszkodowanemu.
	<p>2. Otrzymanie przez ucznia prawomocnego wyroku ukończenia postępowania karnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – po otrzymaniu zawiadomienia z sądu o prawomocnym ukończeniu postępowania karnego wobec ucznia, dyrektor szkoły niezwłocznie na posiedzeniu Rady Pedagogicznej winien przedstawić treść zawiadomienia, – Rada Pedagogiczna może podjąć decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów, – następnie dyrektor szkoły powiadamia o decyzji Rady Pedagogicznej rodziców, – Dyrektor – na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego oraz po uzyskaniu opinii Samorządu Uczniowskiego – wydaje decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów szkoły.

Obowiązki pracowników	<ul style="list-style-type: none"> – Zapoznanie się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury. – Wzięcie udziału w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury. – Posiadanie - dostępnych w każdej chwili – numerów telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury. – Posiadanie wiedzy o swoich zadaniach na wypadek uruchomienia procedury. – Stosowanie się do poleceń osoby zarządzającej procedurą.
------------------------------	--

2.4 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole

2.4 WYSTĄPIENIE PRZYPADKU PEDOFILII W SZKOLE	
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego wynikającego z możliwości pojawienia się osób, które psychicznie i fizycznie będą molestowały dzieci i nakłaniały do czynności seksualnych.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. osoba wyznaczona w przypadku nieobecności/przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

Sposób działania	<p>Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie tego zjawiska.</p> <ul style="list-style-type: none"> – w pierwszym kroku po stwierdzeniu zagrożenia należy powiadomić dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego, – w przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, należy bezzwłocznie powiadomić najbliższą placówkę Policji, – następnie dyrektor szkoły winien przekazać pracownikom szkoły informację o stwierdzonym zagrożeniu, – wychowawcy klas oraz pedagodowie szkolni winni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie, – w przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłocznie powinni zostać powiadomieni rodzice/prawni opiekunowie ucznia oraz policja w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy molestowania, – wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza indywidualną rozmowę z uczniem (w obecności rodziców ustala przyczyny i okoliczności zdarzenia), – dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, – wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia, – dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustali działania z udziałem psychologa dziecięcego lub pedagoga w celu zapewnienia opieki na uczennicą/ucznem.
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny: art. 197 § 3; art. 200 art. 200a; art. 200b;

2.5 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia

2.5	PRZYPADEK ROZPOWSZECHNIANIA PORNOGRAFII W SZKOLE PRZEZ UCZNIĄ
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z rozpowszechnianiem materiałów o charakterze

	pornograficznym.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Sposób działania	<ul style="list-style-type: none"> – W przypadku powzięcia przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, w szkole należy bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu. – W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia. – Dyrektor szkoły winien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniuU pracownikom szkoły. – Wychowawca klasy i pedagog szkolny winien podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań. – Dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne. – Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.

2.6 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów

2.6	PRZYPADEK PROSTYTUCJI W SZKOLE LUB WŚRÓD UCZNIÓW
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z prostytucją w szkole lub wśród uczniów.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

<p>Sposób działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji, nauczyciel/pracownik przyjmujący zawiadomienie powinien powiadomić o zaistniałym wydarzeniu dyrektora szkoły. – W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 lat, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powiadamia wychowawcę klasy, który powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia. – W przypadku stwierdzenia przez pracownika/nauczyciela, że uczeń/uczennica świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się, powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia. – Wychowawca winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej można zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym. – Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły winien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub Policję (specjalistę ds. nieletnich). – W sytuacji, gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem i itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły winien powiadomić sąd rodzinny lub Policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji. – Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły. – W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.
--------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Dyrektor szkoły winien powiadomić policję o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. – Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia. – Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala konieczność podjęcia działań z udziałem psychologa dziecięcego w celu zapewnienia opieki nad uczniem/uczennicą, którzy świadomie lub nie dopuszczali się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się.
Podstawa prawna	Kodeks Karny: art. 18 § 3, art. 203, art. 204.

2.7 Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia przypadków niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole

2.7	PRZYPADEK NIEPOKOJĄCYCH ZACHOWAŃ SEKSUALNYCH UCZNIÓW W SZKOLE
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z zachowaniami uczniów o charakterze seksualnym.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona,

<p style="text-align: center;">Sposób działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Nauczyciel lub inny pracownik szkoły powinien powiadomić wychowawcę klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole, a jeżeli jest ich świadkiem, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą. – W przypadku, gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów, którzy brali czynny udział w tego typu zachowaniach. – Wychowawca lub pedagog/ psycholog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia. – Jeżeli przeprowadzenie rozmowy z uczniem nie jest wystarczające dla zmiany jego zachowań, wychowawca, pedagog lub psycholog szkolny przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim. – Wychowawca może wezwać rodziców/opiekunów prawnych ucznia do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem. – W sytuacji kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole, gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przynoszą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji (np. uprawianie nierzędu), dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję – Wydział ds. Nieletnich. – Gdy zachowanie ucznia może świadczyć o popełnieniu przez niego przestępstwa (np. gwałtu), pedagog/psycholog szkolny w porozumieniu z dyrektorem szkoły po uprzednim powiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów ucznia, zawiadamia najbliższą jednostkę Policji, która dalej postępuje zgodnie ze swoimi procedurami. Pedagog całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę. – Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły. – W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.
--	---

2.8 Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole

2.8	SYTUACJA WYPADKU UCZNIĄ W SZKOLE
Cel	Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły gwarantujących poszkodowanemu w wypadku w szkole uczniowi należytą opiekę i niezbędną pomoc.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba upoważniona przez nich.
Sposób działania	<p>Wypadek ucznia jest to nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli).</p> <p>1. Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej poszkodowanemu</p> <p>Pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły.</p> <p>Jej nieudzielenie, szczególnie w odniesieniu do osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo ucznia, skutkuje sankcją karną.</p> <p>W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel przerywa lekcję, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji.</p> <p>2. Obowiązek powiadomienia i zabezpieczenia miejsca zdarzenia</p> <p>O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców.</p> <p>O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego.</p> <p>Zawiadomień dokonuje dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia rodziców / opiekunów prawnych ucznia o wypadku. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, powiadamiający o zdarzeniu ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub potrzebę wcześniejszego przyścia rodzica i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia. Informację o powyższych ustaleniach</p>

powiadamiający zamieszcza również w dzienniku zajęć. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) dyrektor lub upoważniona osoba wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza potrzeby pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić uczniowi opiekę w drodze do szpitala. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy.

Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie. Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły.

3. Zespół powypadkowy

Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za służby bezpieczeństwa i higienę pracy. Jeżeli w składzie zespołu nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, w skład zespołu wchodzi dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców. Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie zespołu – przewodniczącym zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor.

4. Postępowanie powypadkowe

Zespół powypadkowy:

- przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową,
- rozmawia z uczniem (w obecności rodzica lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół przesłuchania,
- rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły przesłuchania; jeżeli świadkami są uczniowie - przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia - świadka i jego rodziców,
- sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku,
- uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek,
- uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku,
- sporządza protokół powypadkowy nie później niż w ciągu 14 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku – protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor

	<p>szkoły,</p> <p>Przekroczenie 14 dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu. Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym. Protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia przez rodziców ucznia poszkodowanego postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia oraz dla organu prowadzącego lub kuratora oświaty (na żądanie).</p> <p>Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego i rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów). Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego.</p> <p>5. Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego</p> <p>W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu). Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu: ustnie i wtedy przewodniczący wpisuje je do protokołu lub na piśmie. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebraniem materiałem dowodowym Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.</p> <p>6. Dokumentacja</p> <p>Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków. Dyrektor wskazuje prawidłowe zachowania i odstępstwa od niniejszej procedury, informuje o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania analogicznym wypadkom.</p>
--	--

2.9 Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego

2.9	POPEŁNIENIE PRZEZ UCZNIA CZYNU KARALNEGO
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego oraz udzielenie pomocy uczniowi – sprawcy czynu karalnego.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, osoba wyznaczona w przypadku nieobecności w/w.
Podstawy uruchomienia działań	<p>Przypadek dotyczy czynów zabronionych przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich rozumianych jako przestępstwo, przestępstwo skarbowe albo wykroczenie określone w artykułach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – art. 50a – posiadanie noża, maczety lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu w miejscu publicznym, – art. 51 – zakłócenie spokoju lub porządku publicznego, – art. 69 – umyślne niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków, – art. 74 – niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków ostrzegawczych, – art. 76 – rzucanie przedmiotami w pojazd mechaniczny, – art. 85 – samowolne ustawianie, niszczenie, uszkodzanie znaków, – art. 87 – prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu, – art. 119 – kradzież lub przywłaszczenie, – art. 122 – paserstwo czyli nabycie mienia, wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży, – art. 124 – niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy, – art. 133 – spekulacja biletami, tzw. konik, – art. 143 – utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń użytku publicznego.
Sposób działania	<p>Osoba będąca świadkiem dostrzegając zagrożenie zobowiązana jest do powiadomienia dyrektora szkoły.</p> <p>Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.</p> <p>W przypadku, gdy sprawca jest znany i przebywa na terenie szkoły, wyznaczone przez niego osoby winny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę.</p> <p>Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców ucznia o zaistniałym przypadku.</p> <p>Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia Policji w przypadku, gdy nieletni sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość jest nieznana. Do jego obowiązków należy także zabezpieczenie ewentualnych dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich Policji.</p>

2. 10 Procedura postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego

2.10	PRZYPADEK UCZNIA BĘDĄCEGO OFIARĄ CZYNU KARALNEGO
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek zidentyfikowania w szkole ucznia będącego ofiarą czynu karalnego ucznia oraz udzielenie pomocy uczniowi - ofierze czynu karalnego.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, osoba wyznaczona w przypadku nieobecności w/w.
Postawy uruchomienia działań	Sytuacja, w której uczeń stał się ofiarą czynu karalnego zabronionego przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich.
Sposób działania	Osoba będąca świadkiem, która dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze czynu karalnego pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń. Następnie świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły.

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

1. Podstawowe działania na rzecz bezpieczeństwa cyfrowego w szkole.

Systematycznie prowadzone działania profilaktyczne w znacznej mierze ograniczają zakres zagrożeń uczniów występujących w cyberprzestrzeni, nie są jednak w stanie ich całkowicie wyeliminować. **W przypadkach wystąpienia incydentu naruszenia bezpieczeństwa, zwłaszcza wobec naruszenia prawa, działania szkoły cechować powinna otwartość w działaniu, szybka identyfikacja problemu - określenie szkodliwych lub niezgodnych z prawem zachowań - i jego rozwiązywanie adekwatnie do poziomu zagrożenia, jakie wywołało w szkole.** Podobnie asertywnie, bez zwłoki, merytorycznie - z wykorzystaniem wiedzy ekspertów i dobrych praktyk z innych placówek - szkoła powinna zareagować w przypadku wystąpienia problemów wynikających z deficytu lub braku wiedzy ucznia, np. na temat prawa autorskiego.

Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego w szkole oraz problemy ucznia w świecie cyfrowym mogą mieć różnorodny charakter.

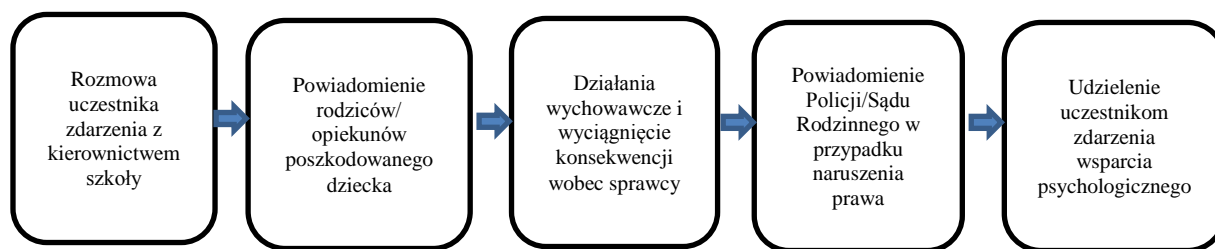
Obligatoryjne działania interwencyjne, będące następstwem wystąpienia zagrożenia, zawsze podzielić można na 3 grupy:

- 1) **działania wobec aktu/zdarzenia** - opis przypadku, ustalenie okoliczności zdarzenia, zabezpieczenie dowodów oraz monitoring pointerwencyjny,
- 2) **działania wobec uczestników zdarzenia** (ofiara - sprawca - świadek, rodzice),
- 3) **działania wobec instytucji/organizacji/służb pomocowych i współpracujących** – policji, wymiaru sprawiedliwości, służb społecznych.

Działania wobec zdarzenia polegają przede wszystkim na zachowaniu (nie usuwaniu) dokumentacji cyfrowej: wiadomości sms, e-maili, nagrań z poczty głosowej telefonu, komentarzy w serwisie społecznościowym, zapisów w blogu i plików filmów wideo. O ile to możliwe, należy także zarchiwizować treść rozmów w komunikatorach oraz linki (konkretne adresy URL) oraz danych o potencjalnym sprawcy. Każde zdarzenie wymaga udokumentowania w stosownym protokole.

Przez **działania na rzecz uczestników zdarzenia** rozumie się aktywności podejmowane wobec **ofiar** (osób poszkodowanych), **sprawców** i **świadków zdarzenia**. W szkole osobami poszkodowanymi będą w przeważającym odsetku przypadków dzieci (nieletni). Dlatego jako kolejną grupę pośrednich uczestników zdarzenia wyróżniamy ich rodziców.

Standardową procedurę reakcji w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego prezentuje rysunek 1:

Rys. Standard procedury reakcji na zagrożenie bezpieczeństwa cyfrowego

Źródło: Agnieszka Wrońska, Zuzanna Polak, Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych, str.25 NASK, 2015

Działania szkoły adresowane do instytucji i organizacji zewnętrznych są niezbędne w przypadku naruszenia przepisów prawa przez uczniów lub osoby spoza szkoły. Pośród nich należy wyróżnić szczególnie współpracę z: (1) policją i sądami rodzinnymi, (2) służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi oraz (3) dostawcami usług internetowych oraz operatorami telekomunikacyjnymi.

Sprawców wszystkich rodzajów zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w szkole należy objąć poniższymi działaniami:

- 1) Sprawca musi otrzymać od przedstawicieli szkoły komunikat o braku akceptacji dla działań, jakich dokonał. W trakcie takiej rozmowy uczeń powinien poznać możliwe skutki swojego postępowania, a także konsekwencje, jakie mogą zostać wobec niego wyciągnięte (np. wynikające ze statutu i/lub regulaminu szkoły lub wprowadzonego kontraktu-umowy). W trakcie rozmowy sprawca powinien zostać wezwany do zaprzestania podejmowania podobnych działań w przyszłości, w tym usunięcia skutków swoich działań (np. publikacji w portalu społecznościowym). Sprawca powinien również zostać objęty odpowiednią pomocą psychologiczną - pedagogiczną w celu zrozumienia konsekwencji swego zachowania oraz zmianie postawy i dalszego postępowania. Jeśli sprawców jest więcej, to z każdym z nich należy rozmawiać osobno.
- 2) Należy zadbać o to, żeby osoba reprezentująca szkołę (psycholog, pedagog, wychowawca) ograniczała się do podjęcia interwencji, a nie wymierzała karę. Decyzję o tym, jaką karę wymierzyć sprawcy, powinna podejmować rada pedagogiczna (po poznaniu wszystkich okoliczności zdarzenia), a przekazywać dyrektor szkoły. Ważne jest zatem oddzielenie osoby pedagoga, nawiązującego relację z uczniem, od organu wymierzającego karę.

Celem sankcji wobec sprawcy jest przede wszystkim: zatrzymanie jego działań i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa ofierze oraz zmiana postawy sprawcy. Sankcje mają na celu także pokazanie społeczności szkolnej, że działania sprawcy nie będą tolerowane i że szkoła jest w stanie skutecznie zareagować w tego rodzaju sytuacji. Podejmując decyzję

o sankcjach, należy wziąć pod uwagę:

- **rozmiar i rangę szkody** – np. czy w przypadku cyberprzemocy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom (określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznaje ofiara), czy trudno jest wycofać materiał z sieci itp.
- **czas trwania prześladowania** – czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent
- **świadomość popełnianego czynu** – czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że postąpił nagannie np. czy wie, że wyrządza krzywdę koledze, jak wiele wysiłku włożył w ukrycie swojej tożsamości itp.
- **motywację sprawcy** – należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednie doświadczenia sprawcy.

Aktywność wobec sprawcy powinna także obejmować rozmowę z jego rodzicami lub opiekunami prawnymi – powinni oni zostać poinformowani o zdarzeniu, zapoznani z materiałami oraz decyzją na temat dalszego postępowania ze sprawcą (np. na temat sankcji). Warto, aby rodzice współpracowali ze szkołą w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowej, aby stali się jej sojusznikami a nie przeciwnikami. Rodzice sprawcy powinni również zostać poinformowani, że rodzice ofiary mają prawo zgłosić sprawę na policję.

Jeśli sprawca pochodzi spoza szkoły, należy zapewnić bezpieczeństwo ofierze i poinformować ją (jej rodziców) o przysługujących jej prawach (np. zgłoszenie popełnienia przestępstwa na policję). Jeśli sprawca jest z innej szkoły, należy rozważyć nawiązanie współpracy między placówkami i wspólne rozwiązanie kryzysowej sytuacji.

2. Procedury na wypadek wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego.

Wyróżniono 9 podstawowych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w środowisku szkolnym, którym przypisano opracowane według jednego standardu opisu procedury reagowania.

2.1 Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych - procedura reagowania

2.1	DOSTĘP DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH I NIELEGALNYCH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, Statut szkoły, Regulamin szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawoływanie do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych)
Telefony/kontakty alarmowe krajowe	Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet@dyzurnet.pl , tel. 801 615 005, Policja 997
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Opis okoliczności, analiza zabezpieczenie dowodów	<p>Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy: (1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.</p> <p>W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka.</p> <p>Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W przypadku sytuacji (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś (2) należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).</p>
Identyfikacja sprawcy(-ów)	W identyfikacji sprawców kluczowe znaczenie odgrywać będą zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim występują na ogół: twórca treści (np. pornografii) oraz osoby, które udostępniły je dziecku. Często osobami tymi są rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców lub opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich

	dzieci.
Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	W przypadku udostępniania (szerowania, dzielenia się) treści opisanych wcześniej jako szkodliwych/ niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia przez ucznia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłwić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na policję.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Dzieci - ofiary i świadków zdarzenia – należy od pierwszego etapu interwencji - otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści. Należy koniecznie powiadomić ich rodziców lub opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach z wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia. W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt dziecka z nimi. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuwanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego. Np. kontakty z osobami handlującymi narkotykami czy proces rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.
Aktywności wobec świadków	W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie, czy szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.
Współpraca z policją i sądami rodzinnymi	W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka - niezwłocznie powiadomić policję.
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

2.2 Cyberprzemoc – procedura reagowania

2.2	CYBERPRZEMOC
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, Statut szkoły, Regulamin szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Cyberprzemoc – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie osmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanых mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS.
Telefony alarmowe krajowe i lokalne	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży- 116 111 Telefon dla rodziców, nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci - 800 100 100 , dyzurnet@dyzurnet.pl
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	<p>Przypadek cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele). W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie. Podziękować za zaufanie i zgłoszenie tej sprawy.</p> <p>– Jeśli zgłaszającym jest ofiarą cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktymizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do dyrekcji).</p> <p>– Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, na początku prosimy o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. strach przed byciem kapusiem, obawa o własne bezpieczeństwo).</p> <p>W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość /powtarzalność). Realizując procedurę należy unikać działań, które mogłyby wtórnie stygmatyzować sprawcę, np.: wywoływanie uczniów z lekcji, konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara, wytykanie palcami, etc. Trzeba dokonać oceny, czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy, czy jest np. niezbyt udanym</p>

	<p>żartem (wtedy trzeba podjąć działania profilaktyczne mające na celu nie dopuszczenie do eskalacji tego typu zachowań w stronę cyberprzemocy).</p>
<p>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</p>	<p>Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (należy zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, nadawcy, adresy stron www, historię połączeń, etc.).</p> <p>W trakcie zbierania materiałów należy zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.</p>
<p>Identyfikacja sprawcy(-ów)</p>	<p>Identyfikacja sprawcy(ów) często jest możliwa dzięki zebranych materiałom – wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów.</p> <p>Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niego cyberprzemoc. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z policją. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 8 roku życia (art202. par. 3 KK)</p>
<p>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</p>	<p>Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (tym sposobów zadość uczynienia ofiarom cyberprzemocy).</p> <p>Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w przepisach szkoły (m. in. w statucie, kontrakcie, regulaminie). Szkoła może stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy. Warto jednak rozszerzyć repertuar dostępnych środków, np. o czasowy zakaz korzystania ze szkolnej pracowni komputerowej w czasie wolnym i przynoszenia do szkoły akcesoriów elektronicznych (PSP, mp3) itp.</p>
<p>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</p>	<p>W pierwszej kolejności należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych.</p> <p>Na poczucie bezpieczeństwa dziecka wpływa fakt, że wie ono, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu.</p> <p>Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy – należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji oraz nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił ujawniając sytuację. Należy y okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i że zostaną podjęte odpowiednie procedury interwencyjne. Należy y poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach zapewnienia mu bezpieczeństwo.</p> <p>Należy pomóc ofierze (rodzicom ofiary) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych zerwaniu kontaktu ze sprawcą, zadbania o podstawowe zasady bezpieczeństwa on-line (np.</p>

	<p>nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc).</p> <p>Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zakończenia procedury. Należy monitorować sytuację, „czuwać ” nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnionym incydencie cyberprzemocy.</p> <p>W działania wobec ofiary należy także włączyć rodziców/opiekunów – ofiary, trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym o podmiotowym traktowaniu dziecka – mówiąc mu o tym i starając się uzyskać jego akceptację dla udziału rodziców. Jeśli dziecko nie wyraża zgody, należy omówić z nim jego obawy, a jeśli to nie pomaga powołać się na obowiązujące nas zasady przekazać informację rodzicom.</p> <p>W trakcie rozmowy z dzieckiem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog szkolnego, poradnia psychologiczno-pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy policji.</p>
Aktywności wobec świadków	<p>Należy zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia zwłaszcza, jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc. W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię dla ich uczuć – obawy przed przypięciem łatki „donosiciela”, strachu przed staniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.</p>
Współpraca z policją i sądami rodzinnymi	<p>Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i sądu rodzinnego – procedura powinna umożliwiać rozwiązanie sytuacji problemowej na poziomie pracy wychowawczej szkoły.</p> <p>Szkoła powinna powiadomić odpowiednie służby (np. sąd rodzinny), gdy wykorzysta wszystkie dostępne je środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje ze statutu i/lub regulaminu wobec ucznia) i interwencje pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia).</p> <p>Kontakt z policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści rozpowszechnianie nagich zdjęć z udziałem małoletnich) Za zgłoszenie powinien odpowiadać dyrektor szkoły.</p>
Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi	<p>Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów. Do podjęcia takiego działania zobowiązuje administratora serwisu art. 14 Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.</p>

2.3 Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły

2.3	NARUSZENIA PRYWATNOŚCI DOTYCZĄCE NIEODPOWIEDNIEGO BĄDŹ NIEZGODNEGO Z PRAWEM WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH LUB WIZERUNKU DZIECKA I PRACOWNIKA SZKOŁY
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny (art. 190a par. 2)
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Zagrożenie to polega na naruszeniu prywatności dziecka lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem. Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź montowanych), szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary) lub uzyskania korzyści (np. usługi premium SMS). Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.
POSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Gdy sprawcą jest uczeń - kolega ofiary ze szkoły czy klasy, uczniowie lub rodzice winni skontaktować się z dyrektorem szkoły lub wychowawcą. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice winni skontaktować się bezpośrednio z policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem Karnym ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawcy będzie uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. Samo podszywanie się pod ofiarę nie jest karalne.

<p>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</p>	<p>W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania - w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms). Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności - w działaniu tym ucznia i/lub jego rodzica/opiekuna prawnego powinien wspierać pedagog/psycholog szkolny.</p> <p>Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich</p>
	<p>skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody musi odbywać się za zgodą policji (o ile została powiadomiona). Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów <i>online</i> lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia.</p>
<p>Identyfikacja sprawcy(-ów)</p>	<p>W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz na spełnianie przesłanki, iż sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej należy je zabezpieczyć i przekazać policji. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać winna policja.</p> <p>W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo – edukacyjnych uzgodnionych z rodzicami.</p>
<p>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</p>	<p>Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego – w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania wychowawcze, zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinny być przeprosiny złożone osobie poszkodowanej.</p> <p>Celem takich działań winno być nie tylko nabycie odpowiedniej wiedzy przez ucznia na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, ale trwała zmiana jego postawy na akceptującą szacunek dla wizerunku i prywatności.</p> <p>Działania takie szkoła winna podjąć niezależnie od powiadomienia policji/ sądu rodzinnego.</p> <p>Dyrekcja szkoły winna podjąć decyzje w sprawie powiadomienia o incydencie policji, biorąc pod uwagę wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu oraz opinie wychowawcy i pedagoga. Przed podjęciem decyzji o zgłoszeniu incydentu na policję należy rozważyć, czy istnieją dowody, iż uczeń - sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. W takim przypadku dobrym rozwiązaniem</p>

	jest uzyskanie interpretacji prawnej adwokata lub radcy prawnego.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Ofiary incydentów należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – opieką pedagogiczno-psychologiczną i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym). Jeśli kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane tylko jej i rodzicom, szkoła winna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie było rozpowszechniane.
Aktywności wobec świadków	Gdy kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę naruszania wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi oraz ryzyko penalizacji.
Współpraca z policją i sądami rodzinnymi	Gdy naruszenie prywatności, czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice dzieci winni o nim powiadomić policję.
Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi	W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych wobec ofiary, można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

2.4 Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu – procedura reagowania

2.4	ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA DZIECI W ZWIĄZKU Z NADMIERNYM KORZYSTANIEM Z INTERNETU
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Infoholizm (sieciholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) i portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności, oraz osłabianiu relacji rodzinnych i społecznych.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Infoholizm stwierdza najczęściej rodzic lub opiekun prawny dziecka. W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej. Kluczowe są tutaj pozostałe objawy wskazane wyżej. Nauczyciele w szkole także powinni zainteresować się przypadkami dzieci nieangażujących się w życie klasy, a poświęcającymi wolne

	chwile na kontakt <i>online</i> lub przychodzącymi do szkoły po nieprzespanej nocy. Rzadziej zgłoszeń można się spodziewać od rówieśników dziecka nadmiernie korzystającego z sieci.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	<p>Reakcja szkoły powinna polegać w pierwszych krokach na ustaleniu skutków zdrowotnych i psychicznych, jak nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka (np. gorsze oceny w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami).</p> <p>Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu - z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub wyłącznie w szkole. W początkowej fazie popadania w uzależnienie do Internetu należy koncentrować się na wsparciu udzielonym w rodzinie i w szkole (psycholog/pedagog szkolny, wychowawca).</p>
Aktywność wobec ofiar zdarzenia	<p>Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką przez pedagoga/psychologa szkolnego. Pierwszym jej etapem będzie rozmowa (rozmowy) ze specjalistą, która pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia w nałóg (np. sytuacja domowa, brak sukcesów edukacyjnych w szkole, izolacja w środowisku rówieśniczym) i ukazać specyfikę przypadku. Każde dziecko, u którego podejrzewa się nałóg korzystania z Internetu powinno zostać profesjonalnie zdiagnozowane przez psychologa szkolnego. Czasem warto w tym zakresie skorzystać z pomocy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Dziecku w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny - o jego sytuacji i specyfice uwarunkowań osobistych muszą zostać powiadomieni wszyscy uczący go i oceniający nauczyciele. O ile nie wiedzą o problemie swojego dziecka, niezbędne jest powiadomienie rodziców lub opiekunów prawnych dziecka i omówienie z nimi wspólnych rozwiązań. Tylko synergiczne współdziałanie rodziców i szkoły może zagwarantować powodzenie podejmowanych działań wspierających dziecko.</p>
Aktywności wobec świadków	<p>Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy dziecka, należy im w rozmowie zwrócić uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu oraz zaapelować o codzienne wsparcie dla dziecka dotkniętego problemem, a także o informowanie wychowawcy w przypadku wystąpienia kolejnych przypadków u innych dzieci.</p>
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	<p>W przypadku zdiagnozowania przez psychologa zaawansowanego uzależnienia od korzystania z zasobów Internetu dziecko powinno zostać skierowane przez szkołę, w bliskiej współpracy z rodzicami, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. W części przypadków może się okazać konieczna diagnoza i terapia lekarska.</p>

2.5 Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie - uwodzenie, zagrożenie pedofilią – procedura reagowania

2.5	NAWIĄZYWANIE NIEBEZPIECZNYCH KONTAKTÓW W INTERNECIE UWODZENIE, ZAGROŻENIE PEDOFILIĄ
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, art. 200, 200a par 1 i 2, art. 286 par.1
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zagrożenie obejmuje kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).
Telefony alarmowe krajowe	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - 116 111 Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci – 800 100 100 Zgłaszanie nielegalnych treści: Dyżurnet, dyzurnet.pl
Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni dziecka lub osoby zajmujące się „poszukiwaniem pedofili”. W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim - na policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary. Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji – szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu <i>online</i> , przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenie pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia dziecka, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail). Jednocześnie – bezzwłocznie - należy dokonać zawiadomienia na policji o wystąpieniu zdarzenia.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.
Aktywności wobec sprawców ze szkoły/spoza	Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ew. świadkami.

szkoły	
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	<p>W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu – np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej należy przed wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobne wsparcie winno być udzielone w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań dzieci inspirowanych treściami Internetu należy powiadomić rodziców.</p> <p>Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczno-pedagogiczną we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez wychowawcę/ pedagoga/psychologa/osobę ze szkoły, do której dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je policji. Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa.</p> <p>Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej. Wszelkie działania szkoły wobec dziecka winny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą.</p>
Aktywności wobec świadków	<p>Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy również objąć go opieką psychologiczną, pozytywnie wzmacniając jego reakcję na zdarzenie.</p>
Współpraca z policją i sądami rodzinnymi	<p>W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie policji lub sądu rodzinnego.</p>
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	<p>W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.</p>

2.6 Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich – procedura reagowania

2.6	SEKSTING, PROWOKACYJNE ZACHOWANIA I AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU OSÓB NIELETNICH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny (art. 191a i 202)
Rodzaj Zagrożenia objętego procedurą	Seksting to przesyłanie drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowanie np. w portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym i intymnym.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Zgłoszeń przypadków sekstingu dokonują głównie rodzice lub opiekunowie prawni dziecka - ofiary. Czasami informacja dociera do szkoły bezpośrednio od niej samej lub z grona bliskich znajomych dziecka. W rzadkich wypadkach nauczyciele i inni pracownicy szkoły sami identyfikują takie zdarzenia w sieci. Delikatny charakter sprawy, a także potencjalna penalizacja sprawcy, wymagają zachowania daleko posuniętej dyskrecji i profesjonalnej reakcji. Czasami zgłoszenia dokonują ofiary lub osoby je znające.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania: Rodzaj 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej. Rodzaj 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie. Rodzaj 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na nich zaprezentowanej – lub zostają rozpowszechnione omyłkowo, jednak są zastosowane jako narzędzie cyberprzemocy
Identyfikacja sprawcy (-ów)	Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów – przesyłanych zdjęć czy z rzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a). Ponieważ seksting jest karalny, skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców zaproszonych do szkoły. Rodzaj 1. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki

	<p>psychologiczno- pedagogicznej nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne.</p> <p>Rodzaj 2. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektorze placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu na policję. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (par. 2020 Kodeksu Karnego), dlatego też dyrektor placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na policję i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi.</p> <p>Rodzaj 3. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne – konieczne zgłoszenie takiego przypadku na policję. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę: Cyberprzemoc. Decyzja o ewentualnym poinformowaniu opiekunów powinna być podejmowana przez pedagoga/psychologa, biorącego pod uwagę dobro małoletnich, w zależności od charakteru sytuacji.</p>
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Pierwszą reakcją szkoły i rodziców, obok dokumentacji dowodów, winno być otoczenie wszechstronną, dyskretną opieką psychologiczno - pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana w warunkach komfortu psychicznego dla dziecka – ofiary sekstingu, z szacunkiem dla jego indywidualności i przeżytego stresu.
Aktywności wobec świadków	Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym – np. poprzez przesłanie MMS do uczniów tej samej szkoły, klasy lub publikację w portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary.
Współpraca z policją i sądami rodzinnymi	W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu Policji lub sądu rodzinnego.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich decyzję powinien podjąć psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary.

2.7 Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam – procedury reagowania

2.7	BEZKRYTYCZNA WIARA W TREŚCI ZAMIESZCZONE W INTERNECIE, NIEUMIEJĘTNOŚĆ ODRÓŻNIENIA TREŚCI PRAWDZIWYCH OD NIEPRAWDZIWYCH, SZKODLIWOŚĆ REKLAM
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z 11 stycznia 2017 r. – prawo oświatowe
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie za prawdę publikowanych w forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach. Taka postawa dzieci prowadzić może do zagrożeń życia i zdrowia (np. stosowania wyniszczającej diety, samookaleczeń), skutkować rozczarowaniami i porażkami życiowymi (w efekcie korzystania z fałszywych informacji), utrudnia lub uniemożliwiać osiągnięcie dobrych wyników w edukacji (korzystanie z upraszczających i zawężających temat „ściąg” i „bryków”), a także utrwalenia się u ucznia ambiwalentnych postaw moralnych.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Uczniowie nie umiejący odróżniać prawdy od fałszu informacji publikowanych w Internecie winni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często taka postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela.
Opis okoliczności, analiza zabezpieczenie dowodów	Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych, każdorazowo winno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i sprostowane. Przypadki spektakularne powinny być archiwizowane przez nauczycieli i wykorzystywane podczas zajęć z edukacji medialnej (informacyjnej).
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i - w miarę możliwości – rozpowszechnienie ich w Internecie, w portalach o zbliżonej tematyce.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia i świadków	Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne - edukację medialną (informacyjną), zarówno w formie zajęć pozalekcyjnych, jak i w trakcie lekcji przedmiotów nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego, wychowania w rodzinie) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole. Zajęcia w szkole mogą mieć charakter kilkuminutowych elementów edukacji medialnej wplecionej w lekcje o innej tematyce i/lub lekcji ukierunkowanych na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji medialnych.

2.8 Łamanie prawa autorskiego – procedura reagowania

2.8	Łamanie prawa autorskiego – procedura reagowania
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Ryzyko poniesienia odpowiedzialności cywilnej lub karnej z tytułu naruszenia prawa autorskiego albo negatywnych skutków pochopnego spełnienia nieuzasadnionych roszczeń (tzw. <i>copyright trolling</i>)
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	<p>W zależności od okoliczności oraz zaawansowania problemu, w którym doszło do ujawnienia sprawy, zdarzenie może zostać zgłoszone w sposób nieformalny (ustnie, telefonicznie, pocztą elektroniczną, na zamkniętym lub publicznym forum internetowym, na piśmie w postaci wezwania podpisanego przez domniemanego uprawnionego lub jego pełnomocnika) lub formalny (w postaci doręczenia odpisu pozwu lub innego pisma urzędowego np. wezwania z policji lub prokuratury). Przyjęcie zgłoszenia dokonanego w sposób nieformalny powinno mieć formalny ślad. W zależności od wagi sprawy może to być notatka służbowa, zakomunikowanie przełożonemu itp.</p> <p>Na wstępnym etapie należy przede wszystkim unikać wdawania się w argumentację, pochopnego przyznawania roszczeń lub spełniania żądań, piętnowania domniemanych sprawców itd. bez ustalenia wszystkich okoliczności sprawy, w razie potrzeby w konsultacji z prawnikiem. Prawo autorskie jest regulacją skomplikowaną, a sądy decydują w sprawach o naruszenie praw autorskich często w bardzo odmienny sposób, dlatego w większości przypadków uzyskanie fachowej pomocy prawnej jest wysoce wskazane.</p> <p>Najczęstszym przypadkiem, w którym szkoła może zetknąć się z problemem naruszenia praw autorskich, jest użycie materiałów prawnie chronionych na stronach internetowych szkoły, poza zakresem dozwolonego użytku, przez jej pracowników bądź uczniów. W przypadku naruszeń dokonanych przez uczniów szkoła nie może występować w roli sędziego - dochodzenie roszczeń należy pozostawić osobom uprawnionym. Szkoła powinna na każdym etapie skupić się na swojej roli edukacyjno- wychowawczej poprzez organizację lekcji na temat praw autorskich, zwracając przy tym uwagę, że powinny one rzeczowo i konkretnie informować, jakie czyny są dozwolone, a jakie zabronione prawem.</p>
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	<p>Należy zebrać informacje przede wszystkim o:</p> <ul style="list-style-type: none"> – osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.)

	<p>– wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku)</p> <p>Należy zweryfikować wszystkie informacje podawane przez zgłaszającego lub inne osoby. Jeżeli np. powołuje się on na toczące się w sprawie postępowanie karne, należy skontaktować się z odpowiednimi służbami celem ustalenia, czy takie postępowanie faktycznie się toczy, czego dokładnie dotyczy i jaka jest w nim rola poszczególnych osób. Taki kontakt najlepiej przeprowadzać za pośrednictwem adwokata lub radcy prawnego.</p>
Identyfikacja sprawcy(-ów)	<p>Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być policja i prokuratura. Szkoła nie powinna wyręczać tych organów w ich rolach ani też wkraczać w ich kompetencje.</p> <p>Szkoła powinna skupić się na swojej roli wychowawczej i edukacyjnej, wykorzystując otrzymanie zgłoszenia rzekomego naruszenia do przekazania zaangażowanym osobom wiedzy na temat tego, jak faktycznie prawo reguluje tę konkretną sytuację.</p>
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	<p>Zasadniczo o dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony (tzn. autor lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie). Szkoła powinna natomiast podjąć działania o charakterze edukacyjno-wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.</p>
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	<p>Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń, należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub inne kompromisowe zakończenie powstałego sporu. Np. w przypadku, gdy ofiarą jest osoba ze szkoły, autorytet szkoły może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń. Z kolei w przypadku, gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.</p>
Aktywności wobec świadków	<p>Stosownie do okoliczności, należy samodzielnie zebrać ich zeznania lub zadbać, aby zostały one zebrane przez uprawnione organy.</p>
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	<p>Ponieważ, zgodnie z zasadą dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń zależy od decyzji uprawnionego, to uprawniony musi samodzielnie zdecydować czy zawiadomić policję lub składać powództwo. Stosownie do wskazanej wyżej roli mediatora, szkoła powinna zaangażować się przede wszystkim w ułatwianie zakończenia sporu bez takiej eskalacji.</p>
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	<p>Warto rozważyć zorganizowanie szkoleń lub warsztatów z zakresu prawa autorskiego w intencji dla wszystkich zainteresowanych osób w szkole.</p>

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi	Zależnie od okoliczności, może być wskazana asysta sprawcy bądź ofiary przy kontakcie z tego typu podmiotami, np. w celu zablokowania dostępu do utworu umieszczonego w Internecie z naruszeniem prawa. Ponadto, stosownie do przepisów prawa, tego typu usługodawcy mogą zostać zobowiązani do przekazania szczegółów dotyczących naruszenia dokonanego z użyciem ich usług (do czego jednak może być potrzebne postanowienie sądowe).
--	---

2.9 Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online – procedura reagowania

2.9	Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online – procedura reagowania
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe Statut szkoły, Regulamin szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spectrum problemów: (1) ataki przez wirusy, robaki i trojany, (2) ataki na zasoby sieciowe (hakerstwo, spyware, crimeware, exploit, ataki słownikowe i back door, skanowanie portów, phishing, pharming, sniffing, spoofing, ataki Denial of service (DoS), rootkit) i ataki socjotechniczne. Na styku z zagadnieniami technicznymi lokalizują się zagrożenia wynikające z nieprawidłowych i szkodliwych zachowań użytkowników np. używanie łatwych do odgadnięcia haseł, pozostawianie komputerów włączonych bez opieki, czy brak zabezpieczeń na wypadek braku energii elektrycznej.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego, pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę cyfrową szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego powinien zostać zawarty w dokumencie „Polityka bezpieczeństwa”. W części przypadków szkoła poradzi sobie we własnym zakresie, w niektórych konieczne będzie skorzystanie z zewnętrznego wsparcia wyspecjalizowanych firm.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji, gdy incydent spowodowała szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych, należy powiadomić policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.

<p>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły</p>	<p>Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, o zaistniałej sytuacji należy powiadomić ich rodziców, a wobec nich podjąć działania wychowawcze. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w e-dzienniku szkoły), należy taki przypadek zgłosić na policję.</p>
<p>Aktywności wobec świadków</p>	<p>O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i przedstawić podjęte działania, przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole oraz wychowawczo-educacyjne wobec dzieci.</p>
<p>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</p>	<p>W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent na policji.</p>
<p>Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi</p>	<p>W przypadkach zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez trojany) lub strat (np. utrata danych z e-dziennika) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.</p>

Rozdział III

PROCEDURY WEWNĘTRZNE CHARAKTERYSTYCZNE DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ W BANIOSZE

3.1 Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności osobistej nauczyciela lub innego pracownika Szkoły Podstawowej w Baniosze

3.1	NARUSZENIE GODNOŚCI OSOBISTEJ NAUCZYCIELA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Za naruszenie godności osobistej nauczyciela lub pracownika niepedagogicznego szkoły uznajemy: <ol style="list-style-type: none"> 1. lekceważące i obraźliwe zachowanie wyrażone w słowach lub gestach 2. prowokacje słowne lub gestem 3. naruszenie ich prywatności i własności prywatnej 4. użycie wobec nich przemocy fizycznej lub psychicznej 5. pomówienie i oszczerstwa, naruszenie ich nietykalności osobistej.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<p>Procedura:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń naruszył godność nauczyciela lub innego pracownika szkoły, tenże ma obowiązek zgłoszenia zajścia dyrektorowi szkoły, a w przypadku jego nieobecności powiadamia koordynatora ds. bezpieczeństwa szkoły lub pedagoga szkolnego. 2. W przypadku, gdy zachodzi podejrzenie, że uczeń znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków należy wezwać lekarza i dzielnicowego. Jeżeli badanie potwierdzi powzięte przypuszczenie, wzywani są rodzice (prawni opiekunowie) i dalsza procedura zostaje wdrożona według ustalonego biegu postępowania – procedura II. 3. Jeżeli uczeń nie działał pod wpływem alkoholu lub narkotyków procedur przebiega następująco: 	
<p>A. Jeżeli zdarzenie miało miejsce po raz pierwszy w przypadku tego ucznia, a zdarzenie dotyczy punktu a lub b definicji:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) wychowawca niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców ucznia o zaistniałej sytuacji 2) uczeń otrzymuje naganę wychowawcy klasy za rażące naruszenie regulaminu szkoły i statutu

	3) jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on także poinformowany o zaistniałych okolicznościach.
<p>B. Jeżeli zdarzenie ma miejsce po raz kolejny w przypadku tego ucznia:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) wychowawca niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców (prawnych opiekunów) o zaistniałej sytuacji, 2) uczeń otrzymuje naganę dyrektora szkoły za rażące naruszenie regulaminu szkoły i statutu, 3) uczeń ma obniżoną ocenę z zachowania co najmniej o jeden stopień, 4) rodzice i uczeń podpisują ze szkołą kontrakt indywidualny, zawierający dalsze zasady współpracy stron, 5) sporządzona zostaje notatka służbowa z czynności szkoły, podpisana przez rodziców i ucznia, 6) jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on także poinformowany o zaistniałych okolicznościach.
<p>C. Jeżeli zachowanie ucznia dotyczy pozostałych punktów definicji:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) wychowawca niezwłocznie powiadamia, telefonicznie o zaistniałej sytuacji rodziców, 2) wzywana jest natychmiastowo policja w przypadkach: <ol style="list-style-type: none"> a. naruszenia prywatności i własności prywatnej, b. użycia wobec pracowników przemocy fizycznej lub psychicznej, c. naruszenia nietykalności osobistej pracowników szkoły. 3) uczeń otrzymuje naganę dyrektora szkoły za rażące naruszenie regulaminu szkoły i statutu, 4) uczeń ma obniżoną ocenę z zachowania o co najmniej jeden stopień, 5) rodzice (prawni opiekunowie) podpisują kontrakt indywidualny, zawierający zasady dalszej współpracy stron, 6) sporządzona zostaje notatka służbowa z czynności szkoły i właściwych służb, podpisana

	<p>przez rodziców i ucznia</p> <p>7) osoba poszkodowana może zgłosić na policję doniesienie o popełnieniu przestępstwa z powództwa cywilnego</p> <p>8) jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on także poinformowany o zaistniałych okolicznościach</p>
<p>1. Jeżeli zdarzenie powtarza się, szkoła występuje do sądu rodzinnego o zaostrenie środków, do skierowania ucznia do ośrodka włącznie, a do kuratora oświaty kieruje wnioskiem o skreślenie z listy uczniów zgodnie z obowiązującymi przepisami.</p> <p>2. Uczniowi i jego rodzicom przysługuje prawo odwołania od wymierzonej kary w ciągu 14 dni od jej zastosowania.</p> <p>3. Odwołanie składać należy do dyrektora szkoły w formie pisemnej, w sekretariacie szkoły.</p> <p>Dokument taki zostaje wpisany do dziennika pism przychodzących, z nadaniem numeru. Dyrektor szkoły rozpatruje odwołanie w ciągu 14 dni i powiadamia o tym rodziców.</p>	

3.2 Procedura postępowania przypadku zagrożenia demoralizacją ucznia

3.2	DEMORALIZACJA UCZNIĄ
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	<p>Wobec uczniów, u których zauważa się przejawy demoralizacji społecznej w postaci m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) używania i propagowania wulgaryzmów, słów i obrazów obrażających godność innych, 2) używania lub rozprowadzania substancji psychoaktywnych, alkoholu, papierosów, 3) wagarów, 4) udziału w kradzieżach i zniszczeniach na terenie szkoły, 5) powtarzających się zachowań agresywnych, 6) prowokowania powstawania sytuacji konfliktowych, 7) przyniesienia na teren szkoły substancji i przedmiotów zagrażającej życiu lub zdrowiu innych uczniów

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Wychowawca klasy we współpracy z rodzicami ucznia podejmuje działania mające na celu zmianę jego postawy	<p>Działania te mogą mieć formę:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rozmów z uczniem w obecności rodzica 2) podpisania kontraktu przewidującego pożądany typ zachowań ucznia, ofertę pomocy szkolnej, formy pomocy i kontroli ze strony rodziców oraz konsekwencje w razie powtarzania zachowań niepożądanych 3) udziału w zajęciach terapeutycznych – indywidualnych lub grupowych zmiany klasy na równorzędną, za zgodą dyrektora szkoły

3.3 Procedura używania telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły

3.3	UŻYWANIE TELEFONÓW KOMÓRKOWYCH W SZKOLE
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	<p>Poprzez urządzenie elektroniczne rozumie się: telefony komórkowe, odtwarzacze muzyki, gry elektroniczne, dyktafony, aparaty cyfrowe itp.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lekcja jest jednostką dydaktyczną, w czasie której uczeń zdobywa nową wiedzę i umiejętności. Lekcja odbywa się według scenariusza zgodnego z programem nauczania i zaplanowanego przez nauczyciela. O ewentualnym użyciu urządzeń elektronicznych (kalkulatory, DVD, video, magnetofon) służących do realizacji danej jednostki dydaktycznej, decyduje nauczyciel. 2. Używanie przez ucznia urządzeń elektronicznych wymienionych w definicji bez zgody nauczyciela, uważa się za zakłócanie toku lekcji. 3. Używanie urządzeń elektronicznych na terenie szkoły jest dozwolone poza jednostką lekcyjną. Uczeń zobowiązany jest do całkowitego wyłączenia urządzeń elektronicznych z chwilą wejścia na salę lekcyjną. 4. Szkoła ani nauczyciele nie ponoszą odpowiedzialności za przyniesione przez uczniów urządzenia elektroniczne, które uległy zniszczeniu lub kradzieży – w szkole

i poza szkołą (wycieczki, wyjścia do kina, sprzątanie świata itp.).

5. Wyjątek stanowią lekcje wychowania fizycznego, w czasie których nauczyciel może przyjąć urządzenia elektroniczne w depozyt, postępując według poniższej procedury:

- a. na zbiórce rozpoczynającej lekcję nauczyciel przyjmuje urządzenia elektroniczne od chętnych uczniów,
- b. nauczyciel zabezpiecza odpowiednio powierzony w depozyt sprzęt,
- c. na zbiórce kończącej lekcję nauczyciel oddaje sprzęt w obecności wszystkich uczniów klasy.

6. Za sprzęt pozostawiony w szatni nauczyciel nie ponosi żadnej odpowiedzialności.

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

1. Jeżeli uczeń zakłóca tok lekcji poprzez używanie lub posiadanie włączonych urządzeń elektronicznych, nauczyciel upomina ucznia i jednocześnie powiadamia pisemnie wychowawcę klasy i rodziców (prawnych opiekunów) (uwaga negatywna w e- dzienniku).
2. Rażąco naruszanie przez ucznia przepisów zobowiązuje wychowawcę do poinformowania pedagoga szkoły i rodziców (prawnych opiekunów). Pedagog szkolny przeprowadza z uczniem rozmowę i wspólnie z wychowawcą i rodzicami (prawnymi opiekunami) ustala zasady dalszego postępowania ujmując je w formę kontraktu. W przypadku braku porozumienia stosuje ustalone w regulaminie szkoły kary.
3. W przypadku gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń naruszył godność nauczyciela, innego pracownika szkoły, koleżanki lub kolegi poprzez fotografowanie, nagrywanie bez ich wiedzy i zgody, o zaistniałej sytuacji powiadamia się dyrektora szkoły, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektora lub pedagoga szkolnego.
- 3.1. Wychowawca niezwłocznie zawiadamia rodziców ucznia (prawnych opiekunów) i informuje o ustalonym spotkaniu z dyrektorem szkoły.
 - a) dyrektor szkoły w obecności pedagoga szkolnego i rodziców (prawnych opiekunów) przeprowadza rozmowę dyscyplinującą z uczniem oraz udziela uczniowi nagany z wpisaniem do akt za rażąco naruszenie statutu z jednoczesnym obniżeniem oceny z zachowania,
 - b) uczeń w obecności rodziców (prawnych opiekunów) podpisuje ze szkołą kontrakt indywidualny, zawierający dalsze zasady współpracy stron, sporządzona zostaje notatka służbowa z czynności szkoły, podpisana także przez rodziców (prawnych opiekunów) ucznia.

3.2 W sytuacji rażącego naruszenia godność nauczyciela, innego pracownika szkoły, koleżanki lub kolegi wychowawca niezwłocznie zawiadamia rodziców ucznia (prawnych opiekunów) i informuje o ustalonym spotkaniu rodziców z dyrektorem szkoły i przedstawicielem policji.

- a) dyrektor szkoły w obecności pedagoga szkolnego, rodziców (prawnych opiekunów) i przedstawiciela policji przeprowadza rozmowę dyscyplinującą z uczniem oraz udziela uczniowi nagany z wpisaniem do akt za rażące naruszenie statutu z jednoczesnym obniżeniem oceny z zachowania do oceny nieodpowiedniej,
- b) sporządzona zostaje notatka służbowa z czynności szkoły, podpisana także przez rodziców (prawnych opiekunów ucznia),
- c) szkoła składa w komisariacie policji zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i kieruje pismo do Sądu Rodzinnego z prośbą o zbadanie sprawy i podjęcie dalszego postępowania, jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje także poinformowany o zaistniałych okolicznościach.

3.4 Procedura powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji

3.4	ZAKŁÓCENIE TOKU LEKCJI
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Przez zakłócenie toku lekcji rozumie się wszelkie działania uczniów uniemożliwiające normalną realizację jednostki dydaktycznej lub wychowawczej
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeżeli zachowanie pojedynczego ucznia lub kilku uczniów uniemożliwia prowadzenie zajęć nauczyciel zawiadamia pedagoga szkolnego, a w przypadku jego nieobecności - dyrektora szkoły. Nauczyciel może również w tym wypadku skorzystać z pomocy pracownika niepedagogicznego, który jest zobowiązany do udzielenia nauczycielowi wszelkiej pomocy. 2. Pedagog szkolny zobowiązany jest udać się do sali wskazanej przez nauczyciela i ustalić, który uczeń lub uczniowie przeszkadzają w lekcji, a w razie konieczności zabrać go z sali lekcyjnej do odrębnego pomieszczenia, np. gabinetu pedagoga lub dyrektora. 3. Pedagog szkolny przeprowadza z uczniem rozmowę i ustala konsekwencje zachowania w zależności od popełnionego czynu. 4. Jeśli zarzuty wobec ucznia są poważne, wychowawca na wniosek pedagoga powiadamia rodziców ucznia o jego zachowaniu. 5. Jeśli uczeń rażąco naruszył zasady panujące w szkole, dyrektor wzywa rodziców do natychmiastowego przybycia do szkoły. 6. Jeśli przyczyną zakłóceń lekcji były przypadki określone w innych procedurach, należy postępować według tych procedur. 	
UWAGA! Nie należy zakłócać toku lekcji innym nauczycielom - wychowawcom, których uczniowie aktualnie popełnili wykroczenie.	

3.5 Procedura postępowania w sytuacji przemocy fizycznej pozaszkolnej względem ucznia

3.5	POZASZKOLNA PRZEMOC FIZYCZNA WZGLĘDEM UCZNIA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zaobserwowanie śladów przemocy fizycznej wobec ucznia
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku zgłoszenia lub zauważenia przez pracownika szkoły śladów przemocy fizycznej nauczyciel zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie wychowawcę lub w razie jego nieobecności pedagoga lub dyrekcję szkoły. 2. Wychowawca wraz z pedagogiem rozmawia z dzieckiem. 3. Ogólnych oględzin dokonuje pielęgniarka szkolna lub osoby wyznaczone przez dyrektora, sporządzając odpowiednią notatkę – załącznik nr1 4. W zależności od stanu zdrowia dziecka należy zawiadomić rodziców, wezwać pogotowie ratunkowe i powiadomić policję. 5. W zależności od zaistniałej sytuacji wychowawca, pedagog rozmawia z rodzicami /opiekunami prawnymi ucznia/ uczennicy. Następnie osoby rozmawiające z uczniem sporządzają protokół zajścia. 6. W szczególnych przypadkach zawiadamiamy Sąd Rodzinny i Policję (wniosek dyrekcji o wgląd w sytuację rodzinną). 	

3.6 Procedura postępowania w sytuacji zaniedbywania ucznia przez rodziców

3.6	ZANIEDBYWANIE UCZNIA PRZEZ RODZICÓW
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy Ustawy o systemie oświaty Konstytucja RP Konwencja o Prawach Dziecka Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zgodnie z treścią przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, rodzice sprawują władzę rodzicielską nad dzieckiem, a dziecko winne jest im posłuszeństwo. Władzę rodzicielską powinni oni jednak sprawować zgodnie z dobrem swojego dziecka, uwzględniając w swoich decyzjach stopień jego dojrzałości. Wychowanie dziecka to kształtowanie jego osobowości, postaw emocjonalnych i systemu wartości. To także wyposażenie dziecka w umiejętności

	współzycia społecznego, kształtowanie poczucia obowiązków i odpowiedzialności oraz szeregu innych cech potrzebnych w prawidłowym funkcjonowaniu osobniczym i społecznym.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku zauważenia faktu zaniedbywania ucznia przez rodziców należy wezwać ich do szkoły i przeprowadzić rozmowę wyjaśniającą. 2. Jeżeli zostanie potwierdzony fakt zaniedbywania należy przeprowadzić wywiad środowiskowy – wychowawca i pedagog szkoły. 3. W razie braku poprawy sytuacji należy zawiadomić MOIK, MOPR, policję, Sąd Rodzinny Nieletnich, Kuratora. 	

3.7 Procedura postępowania w sytuacji przemocy seksualnej wobec dziecka

3.7	Przemoc seksualna wobec dziecka
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Jakiegokolwiek działania z dzieckiem, zainicjowane przez osobę będącą na wyższym stopniu rozwoju i mającą przewagę nad dzieckiem - dorosłego lub nawet starsze dziecko, które ma na celu zaspokojenie seksualne
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku podejrzenia, że dziecko stało się ofiara przemocy seksualnej należy ten fakt zgłosić pedagogowi szkolnemu lub dyrektorowi szkoły. 2. Pedagog szkolny w porozumieniu z dyrektorem szkoły rozmawia z dzieckiem. 3. Jeżeli fakt przemocy seksualnej zostanie stwierdzony dyrektor szkoły zawiadamia policję. 	
POMOC DZIECKU – OFIERZE PRZEMOCY SEKSUALNEJ	
<p>Nie należy bać się rozmawiać z dziećmi – ofiarami przemocy seksualnej, a także z ich rodzicami. Warto w czasie rozmowy zastosować się do zasad wymienionych poniżej.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnij dziecko, że mu wierzysz. 2. Zadbaj o jego bezpieczeństwo, zrób wszystko, by uchronić je przed kolejnymi aktami przemocy. 3. Pochwal i docień to, że opowiedziało o tym, co się wydarzyło. 4. Spróbuj zrozumieć i zaakceptować fakt, że o molestowaniu nie powiedziało wcześniej. 5. Nie obwiniaj dziecka za to, co się stało. 6. Wytlumacz mu, że całą odpowiedzialność za to, co się wydarzyło, ponosi sprawca. 7. Pozwól dziecku odczuwać i wyrażać wszystkie uczucia, jakie przeżywa w związku z zaistniałą sytuacją (zarówno pozytywne, jak i negatywne). 8. Nie powstrzymuj się od bliskiego fizycznego kontaktu z dzieckiem. 9. Nie bądź wobec niego nadopiekuńczy. 	

10. Zapewnij mu specjalistyczną pomoc (medyczną, psychologiczną, prawną).

3.8 Procedura kontroli realizacji oraz postępowania w przypadku niezrealizowania przez ucznia obowiązku szkolnego i obowiązku nauki

3.8	OBOWIĄZEK SZKOLNY I OBOWIĄZEK NAUKI
<p>Podstawy prawne uruchomienia procedury</p>	<p>Ustawa Prawo oświatowe Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji zwana dalej „ustawą egzekucyjną”, Ustawa ordynacja podatkowa Rozporządzenie MF w sprawie wysokości kosztów upomnienia skierowanego przez wierzyciela do zobowiązanego przed wszczęciem egzekucji administracyjnej Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie wzorów tytułów wykonawczych stosowanych w egzekucji administracyjnej Rozporządzenie MENiS w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji. Statut szkoły</p>
<p>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)</p>	<p>Przez niespełnienie obowiązku, szkolnego lub obowiązku nauki należy rozumieć nieusprawiedliwioną nieobecność w okresie jednego miesiąca na co najmniej 50% dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi nauki, na żądanie wójta gminy (burmistrza, prezydenta miasta), na terenie której dziecko mieszka, są obowiązani informować go o formie spełniania obowiązku nauki przez dziecko i zmianach w tym zakresie.</p>
<p>SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA</p>	
<p>Wagary ucznia</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wychowawca powiadamia rodziców (prawnych opiekunów) o podejrzeniu wagarów odnotowuje każdorazowo ten fakt w dzienniku lekcyjnym 2. W przypadku stwierdzenia wagarów przeprowadza rozmowę ostrzegawczą z uczniem oraz udziela uczniowi pisemnego upomnienia.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. W przypadku powtarzającej się absencji ucznia powiadamia pedagoga szkoły. 4. Pedagog w porozumieniu z dyrektorem pisemnie wzywa rodziców (prawnych opiekunów) ucznia do szkoły. 5. Dyrektor szkoły rozmawia z rodzicami (w razie potrzeby w obecności pedagoga i wychowawcy klasy). Przedstawia możliwe konsekwencje, wynikające niezrealizowania obowiązku szkolnego (wagarów), określonych w Statucie Szkoły. Zobowiązuje rodziców (prawnych opiekunów) do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. 6. W sytuacji, kiedy rodzice (opiekunowie prawni) ucznia nie kontaktują się ze szkołą pedagog szkolny, w porozumieniu z dyrektorem lub jego zastępcą, podejmuje kolejno następujące działania: <ol style="list-style-type: none"> a. zwraca się do policji z prośbą o interwencję dzielnicowego, b. wysyła upomnienie – załącznik nr 2, c. wysyła do Urzędu Miasta i Gminy w Górze Kalwarii prośbę o ukaranie poprzez nałożenie grzywny, w celu przymuszenia, w wysokości do 5000,00 zł (pięciu tysięcy zł.) – załącznik nr 3, d. zwraca się do Sądu Rejonowego w Piasecznie - Wydział III Rodzinny i Nieletnich z prośbą o wgląd w opiekę i wyznaczenie kuratora sądowego.
<p>Działania i czynności, które może podjąć dyrektor w celu ustalenia miejsca realizacji danego obowiązku przez dzieci zamieszkałe w obwodzie szkoły</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pismo kierowane do rodziców dziecka z zapytaniem, czy i gdzie dziecko realizuje obowiązek szkolny (adres wynika z wykazu jaki dostarcza gmina) - najlepiej wysłać „za potwierdzeniem odbioru”. Jeśli pismo wróciło do szkoły, dyrektor podejmuje kolejne działania: 2. Zapytania kierowane do sąsiednich szkół, czy poszukiwane dziecko spełnia tam obowiązek szkolny (jeśli są takie możliwości). 3. Wizyta pedagoga (wychowawcy) w domu dziecka, w celu ustalenia, czy dziecko zamieszkuje pod adresem wskazanym, czy uczęszcza innej szkoły (której?). Z wizyty w domu dziecka należy zrobić notatkę

	<p>niezależnie od tego, czy zastano kogoś w domu, czy uzyskano potrzebną informację.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Nawiązanie kontaktu z dalszą rodziną dziecka, sąsiadami, znajomymi (w miarę możliwości) - w celu uzyskania informacji o miejscu pobytu dziecka/ jego rodziców/ członków rodziny. W tym wypadku również należy zrobić notatkę służbową, w celu udokumentowania podjętych działań. 5. Pismo do policji - z prośbą o ustalenie, czy poszukiwane dziecko zamieszkuje pod adresem wskazanym, czy uczęszcza do szkoły (której?) - szczególnie, jeżeli wizyta pedagoga nie jest możliwa (środowisko patologiczne, miejsce zamieszkiwania ucznia wywołuje strach u nauczyciela). 6. Pismo do organu prowadzącego - z informacją o wyczerpaniu działań umożliwiających ustalenie miejsca spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko. 7. Jeśli ustalono, że dziecko zostało pozostawione przez rodziców (np. wyjechali do pracy za granicę) bez ustalenia opieki prawnej lub w inny sposób dobro dziecka jest zagrożone – należy powiadomić sąd rodzinny ds. nieletnich. <p>Jeśli podjęte działania nie pozwalają ustalić miejsca realizacji obowiązku przez dziecko/ miejsca pobytu rodziców dziecka - dyrektor podejmuje kolejne działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Upomnienie skierowane do rodziców dziecka („za potwierdzeniem odbioru”) zawierające: <ol style="list-style-type: none"> a. stwierdzenie, że obowiązek szkolny nie jest realizowany, b. wezwanie do posłania dziecka do szkoły z wyznaczeniem terminu, c. informację, że nie spełnianie obowiązku jest zagrożone skierowaniem sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego (dyrektor jest wierzycielem). 9. Jeśli upomnienie nie zostało odebrane (z adnotacją poczty: adresat wyprowadził
--	---

	<p>się bądź adresat pod wskazanym adresem nieznany) – należy skierować wniosek do Wydziału Udostępniania Informacji Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA (dawniej: Centralne Biuro Adresowe) o udostępnienie informacji ze zbioru danych PESEL, dotyczących nowych danych adresowych rodziców dziecka - najlepiej na urzędowym formularzu:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. podać jak najwięcej danych poszukiwanej strony, b. wykazać interes prawny, czyli do jakich celów są niezbędne poszukiwane dane. <p>10. Jeśli Wydział MSWiA nie posiada aktualnych danych dotyczących miejsca pobytu strony – konieczne jest wystąpienie do sądu rodzinnego i ds. nieletnich, z wnioskiem o wyznaczenie „przedstawiciela dla osoby nieobecnej”, tj. kuratora. Obowiązkiem kuratora jest ustalenie miejsca pobytu osoby nieobecnej i zawiadomić ją o stanie jej spraw. Pozwala to na uznanie, iż mimo, że pismo nie zostało doręczone stronie w miejscu zamieszkania, to strona została skutecznie zawiadomiona.</p> <p>11. Jeśli nie zastosowano się do wezwania – należy wystosować wniosek o wszczęcie procedury egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Wniosek kieruje się do gminy (organ egzekucyjny) z dołączonymi:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. tzw. tytułem wykonawczym (sporządzonym wg art. 27 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji), b. dowodami powiadomień nieskutecznych oraz dowodem skutecznego doręczenia upomnienia z zastosowaniem instytucji „przedstawiciela dla osoby nieobecnej” wraz z orzeczeniem o wyznaczeniu kuratora do doręczeń dla osoby nieobecnej. <p>12. Jeśli żadne działania nie przyniosły oczekiwanych skutków, to wybrane</p>
--	--

	z nich należy ponowić po jakimś czasie. Uczeń cały czas pozostaje w ewidencji szkoły dopóki sprawa się nie wyjaśni, lub uczeń nie ukończy 18 lat. Powinien być wpisany także do księgi uczniów, przypisany do odpowiedniej klasy oraz mieć założony arkusz ocen.
--	--

3.9 Procedura postępowania w przypadku zaniedbywania przez uczniów wypełniania obowiązków szkolnych

3.9	OBOWIĄZEK SZKOLNY I OBOWIĄZEK NAUKI
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa Prawo oświatowe Statut szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Uczeń wykazuje zaniedbania w stosunku do przedmiotu lub przedmiotów, otrzymuje oceny niedostateczne.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczyciel rozmawia z uczniem i wskazuje mu zaniedbania w stosunku do przedmiotu, nakazując konkretne działania i zobowiązując ucznia do ich wypełnienia. 2. W razie braku poprawy nauczyciel konsultuje się z wychowawcą. 3. Wychowawca wspólnie z nauczycielem rozmawia z uczniem i zobowiązuje go do wypełniania obowiązków. 4. W razie braku poprawy wychowawca / nauczyciel wzywa rodziców (prawnych opiekunów) do szkoły. 5. Nauczyciel i / lub wychowawca rozmawiają z rodzicami i uczniem na temat zaniedbywania obowiązków oraz ewentualnie sugerują możliwość/konieczność przebadania dziecka w poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz podpisują z uczniem i jego rodzicami kontrakt – załącznik nr 4. 6. Wychowawca / nauczyciel odnotowuje fakt rozmowy w dzienniku lekcyjnym zalecając konieczne działania. 7. W przypadku braku wypełniania zaleceń wychowawca powiadamia pedagoga szkoły, który podejmuje odpowiednie działania w porozumieniu z dyrektorem szkoły. 8. Pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły ponownie wzywa rodziców (prawnych opiekunów) ucznia do szkoły. Wskazuje konieczność diagnozy w poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej pomocy specjalistycznej. Sporządza notatkę z odbytej rozmowy. 9. Przy braku współpracy z rodzicami (prawnymi opiekunami) ucznia dyrektor szkoły w porozumieniu z pedagogiem, w zależności od sytuacji, powiadamia instytucje wspierające rodzinę: KPP, Wydział Rodzinny i Nietletnich Sądu Rejonowego w Piasecznie. 	

3.10 Procedura postępowania gdy uczeń przejawia problemy zdrowotne

3.10	PROBLEMY ZDROWOTNE UCZNIĄ
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa o systemie oświaty Prawo Oświatowe
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Uczeń zgłasza problemy zdrowotne
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
W szkole jest obecna pielęgniarka szkolna	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczyciel zgłasza pielęgniarce szkolnej fakt dolegliwości zdrowotnych ucznia. 2. Pielęgniarka udziela pierwszej pomocy, notuje podjęte czynności w zeszycie interwencji doraźnych. 3. W przypadku zagrożenia życia wzywa pogotowie ratunkowe i sporządza notatkę służbową z przebiegu udzielania pierwszej pomocy. 4. W każdym przypadku informuje rodziców o podjętych czynnościach. 5. W przypadku braku kontaktu z rodzicem (prawnym opiekunem), obowiązek zajęcia się dzieckiem leży w gestii wychowawcy lub pedagoga szkolnego.

<p>W przypadku nieobecności pielęgniarki szkolnej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczyciela zgłasza wychowawcy lub dyrekcji szkoły fakt dolegliwości zdrowotnych ucznia. 2. Wychowawca lub dyrektor szkoły zabiera ucznia z klasy i w miarę możliwości udziela pierwszej pomocy. 3. Dyrektor szkoły niezwłocznie powiadamia rodziców (prawnych opiekunów) o zaistniałej sytuacji. Rodzic ma obowiązek natychmiastowego odebrania dziecka ze szkoły. W przypadku braku kontaktu z rodzicem (prawnym opiekunem), gdy nie ma zagrożenia życia i zdrowia dziecka, uczeń pozostaje w szkole pod opieką nauczyciela lub wychowawcy (klasa, biblioteka, świetlica). 4. W sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia dziecka dyrektor szkoły niezwłocznie wzywa pogotowie i powiadamia rodziców (prawnych opiekunów).
---	--

3.11 Procedura postępowania nauczyciela w przypadku stwierdzenia fałszerstwa popełnionego przez ucznia

3.11	FALSZERSTWO POPEŁNIONE PRZEZ UCZNIĄ
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny Statut szkoły ZWO
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Sytuacje fałszerstwa w szkole: <ul style="list-style-type: none"> A dokonywanie wpisów do e-dzienników lekcyjnych (wpisywanie, poprawianie, usuwanie ocen, usprawiedliwianie nieobecności), B przedstawianie fałszywych zwolnień i usprawiedliwień od rodziców, C podrabianie (przerabianie) zaświadczeń lekarskich, D podkładanie prac innych uczniów jako własnych, E inne przypadki (podrabianie zgody rodziców na udział w zawodach sportowych, wycieczce itp.).
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	

1. Nauczyciel, który wykrył fałszerstwo, informuje o tym fakcie wychowawcę, pedagoga szkolnego i dyrektora szkoły.
2. Pedagog szkolny, wychowawca lub (w przypadku nieobecności wychowawcy/pedagoga) nauczyciel, który stwierdził fałszerstwo, zawiadamia telefonicznie rodziców ucznia o zdarzeniu i prosi o osobisty kontakt na terenie szkoły.
3. Wychowawca klasy i pedagog przeprowadzają rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, który popełnił fałszerstwo. Wspólnie podejmują decyzję o dalszym postępowaniu i karze zgodnej ze Statutem szkoły.
4. W przypadku powtórnego fałszerstwa dokonanego przez ucznia, szkoła zgłasza sprawę na policję.

3.12 Postępowanie nauczycieli i rodziców w celu zapewnienia bezpiecznego dojścia i powrotu dzieci z klas 0-3 do i ze szkoły

3.12	BEZPIECZNE DOJŚCIE I POWRÓT DZIECI Z KLAS 0-3 DO I ZE SZKOŁY
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom klas 0-3 w dotarciu i powrocie do i ze szkoły
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. W klasach 0-3 obowiązkiem rodzica jest przyprowadzanie i odbieranie dziecka ze szkoły. 2. Rodzic ma obowiązek pisemnie poinformować wychowawcę o odbieraniu dziecka przez inną osobę. 3. W wyjątkowych przypadkach, rodzice mogą wyrazić pisemną zgodę na samodzielny powrót dziecka ze szkoły. Uczeń musi mieć ukończone 7 lat. 4. Wychowawca przetrzymuje zgody rodzica, a informacje umieszcza na określonej stronie dziennika. 5. W klasie zerowej przez cały rok, a w klasie pierwszej przez pierwszy semestr dzieci są odbierane w szatni szkolnej, lub przekazywane do świetlicy. 6. W drugim semestrze klasy pierwszej oraz w klasie drugiej i trzeciej przez cały rok uczniowie schodzą samodzielnie do szatni, gdzie są odbierani przez rodziców. 	

7. W razie nieobecności rodzica obowiązkiem ucznia jest poinformowanie o tym fakcie nauczyciela.
8. W wyjątkowej sytuacji jeśli rodzic nie odbierze dziecka o czasie, nauczyciel pozostaje z nim przez 15 minut.
9. Po upływie 15 minut nauczyciel przekazuje dziecko do świetlicy, a sam próbuje nawiązać kontakt z rodzicem.
10. W przypadku braku kontaktu telefonicznego z rodzicem, nauczyciel pozostawia informację o miejscu pobytu dziecka na dyżurce.
11. Jeżeli opóźnienia w odbiorze dziecka będą się powtarzać, nauczyciel zgłasza problem pedagogowi.
12. Pedagog szkolny powiadamia policję o zaniedbaniu obowiązków sprawowania opieki rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem.

3.13 Postępowanie wobec rodziców lub opiekunów zgłaszających się po odbiór dzieci w stanie nietrzeźwym

3.13	BEZPIECZEŃSTWO UCZNI
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy Ustawy o systemie oświaty Konstytucja RP Konwencja o Prawach Dziecka Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców Statut szkoły
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	

1. W żadnym wypadku nie należy powierzać opieki nad dzieckiem osobie znajdującej się pod wpływem alkoholu.
2. O podejrzeniu, że rodzic lub opiekun zgłaszający się po odbiór dziecka znajduje się w stanie nietrzeźwym należy bezzwłocznie powiadomić wychowawcę klasy, pedagoga szkolnego lub dyrektora.
3. Pracownik szkoły nakazuje osobie nietrzeźwej opuścić teren szkoły i wzywa innego opiekuna dziecka.
4. Jeżeli osoba nietrzeźwa odmawia opuszczenia szkoły i żąda wydania dziecka twierdząc, że nie znajduje się pod wpływem alkoholu – musi to udowodnić (poddąć się dobrowolnie badaniu alkomatem przez policję).
5. Jeżeli badanie potwierdzi podejrzenia pracowników szkoły a ponadto nie można skontaktować się z innym opiekunem dziecka powiadomione zostają odpowiednie instytucje uprawnione do opieki nad dzieckiem w w/w sytuacji.

3.14 Postępowanie nauczycieli celem bezpiecznego udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych

3.14	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIWA W SYTUACJI JEGO UDZIAŁU W ZAJĘCIACH POZALEKCYJNYCH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniów w przypadku udziału w zajęciach pozalekcyjnych
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rodzic wyraża pisemną zgodę na udział swojego dziecka w zajęciach pozalekcyjnych (dotyczy wszystkich uczniów naszej szkoły) – załącznik nr 6 2. Rodzic podpisuje oświadczenie dotyczące formy powrotu do domu. Powrót samodzielny dotyczy uczniów, którzy ukończyli 7 lat. 3. Nauczyciel informuje o terminie, czasie trwania i miejscu zajęć. 4. Na dodatkowe zajęcia świetlica wysyła dzieci po przerwie. 5. Nauczyciel prowadzący zajęcia informuje o rezygnacji lub zapisie na zajęcia pozalekcyjne wychowawcę świetlicy. 6. Wychowawcy świetlicy po otrzymaniu listy uczniów uczęszczających na zajęcia dodatkowe tworzą grafik uczniów korzystających z zajęć przechowują go w dzienniku danej grupy. 7. Oświadczenia rodziców przechowywane są przez nauczycieli prowadzących zajęcia. 	

3.15 Procedura postępowania wobec osób obcych znajdujących się na terenie szkoły

3.15	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom w szkole

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

1. Każdy, kto nie jest aktualnie uczniem bądź pracownikiem szkoły jest osobą obcą.
2. Każdy pracownik szkoły ma prawo żądać informacji o celu pobytu osoby obcej na terenie szkoły.
3. W przypadku, gdy osoba obca kieruje się do nauczyciela przedmiotowego, należy skierować ją do pokoju nauczycielskiego i poinformować o godzinie rozpoczęcia najbliższej przerwy śródlekcyjnej.
4. W przypadku, gdy jest to rodzic lub opiekun zgłaszający się po odbiór dziecka, powinien on oczekiwać na koniec zajęć w szatni lub na dolnym holu.
5. W innych przypadkach należy kierować osobę do dyrektora szkoły, pedagoga szkolnego lub sekretariatu szkoły.
6. W przypadku, gdy osoba obca odmawia podania celu wizyty, zachowuje się agresywnie bądź stwarza zagrożenie dla osób przebywających w szkole, należy:
 - a. podjąć próbę wyprowadzenia jej z terenu szkoły,
 - b. przy odmowie wyjścia należy wezwać pomoc,
 - c. o sytuacji niezwłocznie powinna zostać poinformowana dyrekcja szkoły,
 - d. dzieci należy wprowadzić do klas,
 - e. w przypadku zagrożenia z zewnątrz zamknąć drzwi zewnętrzne,
 - f. należy zapamiętać jak najwięcej cech charakterystycznych potencjalnych sprawców.
7. W przypadku gdy ocenimy, że zagrożenie jest na tyle groźne, że już nic więcej nie jesteśmy w stanie zrobić należy:
 - a. generować sygnał napadowy/powiadomić policję,
 - b. przyjąć pozycję bezpieczną,
 - c. wykonywać polecenia napastnika,
 - d. zapamiętać charakterystyczne cechy sprawców.Gdy napastnicy uciekają:
 - a. nie utrudniać ucieczki,
 - b. uniemożliwić ponowne wejście sprawców do obiektu – pozamykać wszystkie wejścia,
 - c. obserwować kierunek ucieczki, cechy pojazdu jakim odjechali sprawcy,
 - d. jeżeli są ranni udzielić pierwszej pomocy,
 - e. postępować zgodnie z poleceniami koordynatora bezpieczeństwa do czasu przyjazdu policji.

Dodatkowo:

- a. zabezpieczyć ślady przestępstwa – nie dotykać, nie przesuwać przedmiotów pozostawionych przez sprawców
- b. zanotować numery telefonów, adresy świadków zdarzenia.

UWAGA! NIE NALEŻY OMAWIAĆ PRZEBIEGU NAPADU PRZED ZŁOŻENIEM ZEZNAŃ

3.16 Procedura postępowania w razie wypadku ucznia

3.16

BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW

Podstawy prawne uruchomienia procedury	Rozporządzenie MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zmianami)
Definicja	Wypadek ucznia – nagle zdarzenie powodujące uraz, wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: <ul style="list-style-type: none"> – na terenie szkoły; – poza terenem szkoły (wycieczki, wyjścia pod opieką nauczycieli, zawody sportowe, konkursy).
Cel	Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły gwarantujących poszkodowanemu uczniowi należytą opiekę i niezbędną pomoc.
Zakres	Procedura obejmuje i reguluje działania pracowników szkoły w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia.

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

1. Pracownik Szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia:
 - niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności prowadząc fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy,
 - ogólne zasady postępowania przy udzielaniu pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach:
 - a) należy pamiętać, że udzielenie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego (art. 162 Kodeksu Karnego),
 - b) zachować spokój, nie wpadać w panikę, rozpoznać stan poszkodowanego,
 - c) usunąć poszkodowanego z rejonu zagrożenia,
 - d) jeśli stwierdzisz, że sam nie potrafisz udzielić pierwszej pomocy, zorganizuj ją zawiadamiając placówkę służby zdrowia lub kogoś z otoczenia, kto potrafi jej udzielić,
 - e) poszkodowanemu zapewnić spokój, odsunąć z otoczenia zbędne osoby, w każdej sytuacji zapewnić poszkodowanemu ciepłe okrycie,
 - f) nie lekceważyć nawet drobnych skaleczeń, każde skaleczenie należy prawidłowo zaopatrzyć,
 - g) w przypadkach porażenia prądem, braku oddechu, braku pracy serca, krwotoku, zatrucia i innych poważnych urazów – bezwzględnie wezwać lekarza (pogotowie ratunkowe),
 - h) do chwili przybycia lekarza nie przerywać rozpoczętego sztucznego

<p>oddychania,</p> <ul style="list-style-type: none"> i) poszkodowanego z krwotokiem wolno tylko przenosić lub przewozić, j) poszkodowanemu z utratą świadomości nie wolno podawać leków w postaci płynnej ani stałej (tabletki), k) w przypadku podejrzeń uszkodzenia kręgosłupa, nie wolno bez koniecznej przyczyny zmieniać pozycji poszkodowanego, l) nie pozostawiać poszkodowanego bez opieki. <ul style="list-style-type: none"> – nie dopuszcza do zajęć lub przerywa je wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów; – niezwłocznie powiadamia dyrektora szkoły.
<ol style="list-style-type: none"> 2. Jeśli nauczyciel ma w tym czasie zajęcia z klasą – prosi o nadzór nad swoimi uczniami nauczyciela uczącego w najbliższej sali. 3. Po udzieleniu pierwszej pomocy o każdym wypadku dyrektor szkoły lub nauczyciel pod opieką którego przebywał uczeń w chwili wypadku, powiadamia rodziców poszkodowanego ucznia i ustala z rodzicami: <ul style="list-style-type: none"> – potrzebę wcześniejszego przyjścia rodzica, – godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia. 4. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia matki/ojca/opiekuna prawnego ucznia o wypadku. 5. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) nauczyciel, dyrektor szkoły lub pielęgniarka szkolna wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza konieczności przewiezienia do szpitala, przy nieobecności rodziców/ prawnych opiekunów, opiekę nad uczniem przejmuje wychowawca klasy lub wyznaczony przez dyrektora szkoły nauczyciel. 6. O każdym wypadku dyrektor szkoły zawiadamia niezwłocznie specjalistę ds. BHP. 7. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym dyrektor szkoły zawiadamia niezwłocznie prokuratora, organ prowadzący i kuratora oświaty. 8. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, dyrektor szkoły zawiadamia niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego. 9. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy. 10. Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie. 11. Dyrektor szkoły powołuje członków zespołu powypadkowego. W skład zespołu wchodzi wicedyrektor szkoły i pedagog szkolny. Przewodniczącym zespołu jest wicedyrektor szkoły. Zespół przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową; <ul style="list-style-type: none"> – przesłuchuje poszkodowanego ucznia (w obecności rodzica lub wychowawcy), sporządza protokół przesłuchania; – przesłuchuje świadków wypadku i sporządza protokoły przesłuchania (w obecności

rodzica lub wychowawcy);

- jeżeli świadkami są uczniowie – przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy, a protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia – świadka;
- uzyskuje pisemne zgłoszenie wypadku od nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek **wg wzoru stanowiącego zał. nr 7**;
- uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku;
- sporządza protokół powypadkowy;
- protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły;
- w sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu;
- członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym;
- przewodniczący zespołu poucza osoby reprezentujące poszkodowanego o przysługujących im prawach w toku postępowania powypadkowego;
- z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się rodziców (opiekunów prawnych) poszkodowanego ucznia, którzy potwierdzają ten fakt podpisem w protokole;
- protokół doręcza się rodzicom (opiekunom prawnym) poszkodowanego ucznia, którzy potwierdzają to podpisem w protokole;
- organowi prowadzącemu i kuratorowi oświaty protokół powypadkowy doręcza się na ich wniosek;
- jeden egzemplarz protokołu powypadkowego pozostaje w szkole;
- w ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu);
- zastrzeżenia składa się ustnie do protokołu powypadkowego lub na piśmie przewodniczącemu zespołu.

Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności:

- niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego;
- sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebrany materiał dowodowy, zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący.

Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może:

- zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych;
- powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.

12. W sprawach nieuregulowanych niniejszą Procedurą stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące ustalania okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy.

3.17 Procedura postępowania z dzieckiem przewlekle chorym

3.17	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW
<p>Podstawy prawne uruchomienia procedury</p>	<p>Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą (Dz. U. Nr 139, poz. 1133),</p> <p>Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 139, poz. 1139, z późn. zm),</p> <p>Stanowisko Ministra Zdrowia w sprawie możliwości podawania leków dzieciom przez nauczycieli w szkole i w przedszkolu z dnia 31 sierpnia 2015 r.</p> <p>Ustawa z dnia z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996 z późn. zm.),</p> <p>Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967 z późn. zm.)</p>
<p>Obowiązki rodzica</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku ucznia rozpoczynającego naukę w Szkole Podstawowej w Baniosze rodzic najpóźniej do 7 września powinien dostarczyć wychowawcy informacje o stanie zdrowia dziecka przewlekle chorego, objawach choroby, zagrożeniach zdrowotnych, przyjmowanych lekach i ich wpływie na organizm. 2. Jeśli choroba zostanie zdiagnozowana podczas uczęszczania do szkoły rodzic powinien niezwłocznie poinformować o tym fakcie wychowawcę. 3. Rodzic jest zobowiązany do stałej współpracy z wychowawcą dziecka chorego. <p>W odniesieniu do ucznia z chorobą przewlekłą, kiedy występuje konieczność stałego podawania mu leków w szkole, rodzice dziecka zobowiązani są do przedłożenia informacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) na jaką chorobę dziecko choruje, b) jakie leki na zlecenie lekarza zażywa (nazwa leku, sposób dawkowania), c) konieczne jest również dołączenie zlecenia lekarskiego oraz pisemnego upoważnienia pielęgniarki do podawania dziecku leków; w czasie nieobecności pielęgniarki

	<p>w placówce oświatowej - w sytuacji, gdy stan zdrowia dziecka wymaga podania leku lub wykonania innych czynności (np. kontroli poziomu cukru we krwi u dziecka chorego na cukrzycę; podawanie leku drogą wziewną dziecku choremu na astmę) - czynności te mogą wykonywać również inne osoby (w tym: samo dziecko, rodzic, nauczyciel), jeżeli odbyły przeszkolenie w tym zakresie.</p> <p>4. Osoby przyjmujące zadanie muszą wyrazić na to zgodę, zaś posiadanie wykształcenia medycznego nie jest wymogiem koniecznym. Delegowanie przez rodziców uprawnień do wykonywania czynności związanych z opieką nad dzieckiem oraz zgoda pracownika szkoły i zobowiązanie do sprawowania opieki winny mieć formę umowy pisemnej pomiędzy rodzicami dziecka przewlekle chorego, a pracownikiem szkoły.</p>
Obowiązki Dyrektora	<p>Jeśli wśród uczniów jest dziecko przewlekle chore, dyrektor szkoły zobowiązany jest przygotować kadrę pedagogiczną i innych pracowników do pracy z dzieckiem oraz stałego udzielania pomocy i wsparcia tak, aby zapewnić mu optymalne warunki pobytu.</p>
Obowiązki wychowawcy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wychowawca jest zobowiązany do przekazania informacji Radzie Pedagogicznej i pozostałym pracownikom szkoły o sposobach postępowania z chorym dzieckiem na co dzień oraz w sytuacji zaostrzenia objawów czy ataku choroby. 2. Wychowawca w porozumieniu z nauczycielami na bieżąco informuje rodziców o samopoczuciu dziecka lub zauważonych zmianach w zachowaniu w czasie pobytu w szkole.
Obowiązki nauczycieli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczyciele są zobowiązani dostosować formy pracy dydaktycznej, dobór treści i metod oraz organizację nauczania do możliwości psychofizycznych tego ucznia, a także do objęcia go różnymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej. 2. W przypadku nasilenia choroby u dziecka podczas pobytu w szkole dyrektor lub

nauczyciel niezwłocznie informuje o zaistniałej sytuacji rodziców lub prawnych opiekunów.

STANY NAGLE - NATYCHMIASTOWA INTERWENCJA LEKARSKA

W przypadku, gdy stan zdrowia dziecka wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej dyrektor szkoły, pielęgniarka, wychowawca lub nauczyciel zobowiązani są do podjęcia działań pomocy przedmedycznej w zakresie posiadanych umiejętności oraz wezwania karetki pogotowia ratunkowego. Jednocześnie, obowiązkiem tych osób jest zawiadomienie rodziców/opiekunów prawnych dziecka.

zał. nr 8 – Upoważnienie rodziców (opiekunów prawnych) do podawania leków dziecku z chorobą przewlekłą wraz z dokumentacją medyczną dziecka i zaświadczeniem lekarskim.

zał. nr 9 – Upoważnienie rodziców (opiekunów prawnych) do podawania leków dziecku z chorobą lokomocyjną.

zał. nr 10 – Zgoda nauczyciela/pracownika do podawania leków dziecku z chorobą przewlekłą.

zał. nr 11 – Rejestr podawanych leków.

Dziecko z astmą oraz pyłkowicą, uczulone na pokarmy

NAKAZY

1. Częste wietrzenie sal lekcyjnych.
2. Dziecko, które ma objawy choroby po wysiłku, powinno przed lekcją wychowania fizycznego przyjąć dodatkowy lek.
3. Ćwiczenia fizyczne należy zaczynać od rozgrzewki.
4. W przypadku wystąpienia u dziecka objawów duszności należy przerwać wykonywanie wysiłku i pozwolić dziecku zażyć środek rozkurczowy.

ZAKAZY

1. Chorzy uczniowie nie powinni uczestniczyć w pracach porządkowych.
2. W okresie pylenia roślin dzieci z pyłkowicą nie powinny ćwiczyć na wolnym powietrzu oraz uczestniczyć w planowanych wycieczkach, jeżeli nastąpiło nasilenie niepożądanych objawów alergicznych pomimo przyjmowanych leków.
3. Astma oskrzelowa wyklucza biegi na długich dystansach, wymagających długotrwałego, ciągłego wysiłku.

OGRANICZENIA

1. Uczeń z astmą może okresowo wymagać ograniczenia aktywności fizycznej i dostosowania ćwiczeń do stanu zdrowia.
2. Dziecko uczulone na pokarmy powinno mieć adnotacje od rodziców/ lekarza, co może jeść w sytuacjach, które mogą wywołać pojawienie się objawów uczulenia.

Dziecko z cukrzycą

OBJAWY HIPOGLIKEMII - niedocukrzenia:

1. Bładość skóry, nadmierna potliwość, drżenie rąk.
2. Ból głowy, ból brzucha.
3. Szybkie bicie serca.
4. Uczucie silnego głodu/wstręt do jedzenia.
5. Osłabienie, zmęczenie.
6. Problemy z koncentracją, zapamiętywaniem.
7. Chwiejność emocjonalna, nietypowe zachowanie dziecka.
8. Napady agresji lub wesołkowatości.
9. Ziewanie/senność.
10. Zaburzenia mowy, widzenia i równowagi.
11. Zmiana charakteru pisma.
12. Uczeń nielogicznie odpowiada na zadawane pytania.
13. Kontakt ucznia z otoczeniem jest utrudniony lub traci przytomność.
14. Drgawki

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII

1. Sprawdzić poziom glukozy we krwi potwierdzając niedocukrzenie.
2. Podać preparat wskazany przez rodzica, który dziecko ma przy sobie lub w plecaku (glukoza, ewentualnie sok).

Ponownie oznaczyć glikemię po 10-15 minutach

NIE WOLNO

1. Zastępować węglowodanów prostych słodyczami zawierającymi tłuszcze, jak np. czekolada, ponieważ utrudniają one wchłanianie glukozy z przewodu pokarmowego).
2. W przypadku zbyt wysokiego lub niskiego poziomu cukru we krwi uczeń będzie wyłączony z ćwiczeń na lekcji wychowania fizycznego (pozostaje pod opieką nauczyciela), jeżeli jego stan zdrowia uniemożliwia mu pisanie sprawdzianu z przedmiotu – będzie pisał go w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

OBJAWY HIPERGLIKEMII

1. Wzmóżone pragnienie, potrzeba częstego oddawania moczu.
2. Rozdrażnienie, zaburzenia koncentracji.
3. Złe samopoczucie, osłabienie, przygnębienie, apatia.

Jeżeli do ww. objawów dołączają:

- a) ból głowy, ból brzucha,
- b) nudności i wymioty,
- c) ciężki oddech.

może to świadczyć o rozwoju kwasicy cukrzycowej.

Należy wtedy bezzwłocznie:

1. Zbadać poziom glukozy.
2. Skontaktować się z rodzicami i wezwać pogotowie.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPERGLIKEMII

1. Podajemy insulinę (tzw. dawka korekcyjna).
2. Uzupełniamy płyny (dziecko powinno dużo pić, przeciętnie 1litr w okresie 1,5-2 godz., najlepszym płynem jest niegazowana woda mineralna),
3. W razie stwierdzenia hiperglikemii dziecko nie powinno jeść, dopóki poziom glikemii nie obniży się.

Każdemu dziecku z cukrzycą typu 1 należy zapewnić w szkole:

1. Możliwość zmierzenia poziomu glukozy na glukometrze w dowolnym momencie – także w trakcie trwania lekcji.
2. Możliwość podania insuliny.
3. Możliwość zmiany zestawu infuzyjnego w przypadku leczenia osobista pompą insulinową w odpowiednich warunkach zapewniających bezpieczeństwo i dyskrecję.
4. Właściwe leczenie niedocukrzenia zgodnie ze schematem ustalonym z pielęgniarką szkolną, dyrektorem i rodzicami dziecka.
5. Możliwość spożycia posiłków o określonej godzinie, a jeśli istnieje taka potrzeba, nawet w trakcie trwania lekcji.
6. Możliwość zaspokojenia pragnienia oraz możliwość korzystania z toalety, także w czasie trwania zajęć lekcyjnych.
7. Możliwość uczestniczenia w pełnym zakresie w zajęciach wychowania fizycznego oraz różnych zajęciach pozaszkolnych, np. wycieczkach turystycznych

Dziecko z epilepsją

W RAZIE WYSTĄPIENIA NAPADU NALEŻY:

1. Ułożyć chorego w bezpiecznym miejscu w pozycji bezpiecznej, na boku.
2. Zabezpieczyć chorego przed możliwością urazu w czasie napadu – zdjąć okulary, usunąć z ust ciała obce, podłożyć coś miękkiego pod głowę.
3. Asekurować w czasie napadu i pozostać z chorym do odzyskania pełnej świadomości.
4. Jeżeli rodzice zgłosili taką konieczność, by po wystąpieniu napadu padaczkowego zawiadomić służby medyczne- należy niezwłocznie wezwać pogotowie

NIE WOLNO:

1. Podnosić pacjenta.
2. Krępować jego ruchów.
3. Wkładać czegokolwiek między zęby lub do ust.

W razie narastających trudności szkolnych, trzeba zapewnić dziecku możliwość douczania, zorganizować odpowiednio czas na naukę, z częstymi przerwami na odpoczynek, modyfikować i zmieniać sposoby przyswajania wiadomości szkolnych. Nie należy z zasady zwalniać dziecka z zajęć wychowania fizycznego ani z zabaw i zajęć ruchowych w grupie rówieśników. Należy jedynie dbać o to, aby nie dopuszczać do nadmiernego obciążenia fizycznego i psychicznego. Gdy zdarzają się napady, dziecko powinno mieć zapewnioną opiekę w drodze do i ze szkoły.

Dziecko z ADHD, czyli zespołem hiperkinetycznym

W pracy szkolnej uczniowie z ADHD wymagają od nauczycieli:

1. Poznania i zrozumienia specyficznych zachowań i emocji dziecka (tj. : brak koncentracji na szczegółach, trudności z utrzymaniem uwagi na zadaniach i grach, nierespektowanie podanych kolejno instrukcji, kłopoty z dokończeniem zadań i wypełnianiem codziennych obowiązków, dezorganizacja, szybkie rozpraszenie się pod wpływem bodźców zewnętrznych, nadmierna ruchliwość i gadatliwość, przerywanie bądź wtrącanie się do rozmów).
2. Akceptacji, pozytywnego wsparcia, nasilonej w stosunku do innych uczniów uwagi i zainteresowania.
3. Organizacji środowiska zewnętrznego w formie porządku i ograniczenia bodźców.
4. Stosowania wzmocnień (pochwał, nagród).

5. Skutecznego komunikowania (krótkie instrukcje, powtarzanie).
6. Konsekwencji w postępowaniu i ustalenia obowiązującego systemu norm i zasad.
7. Elastyczności pracy dającej możliwość dodatkowej aktywności i rozładowania emocji.

/Załącznik Nr 1/

Notatka służbowa w przypadku zauważenia przez nauczyciela/pracownika szkoły
używania przemocy fizycznej pozaszkolnej względem ucznia.

Dnia na ciele dziecka.....
stwierdzono krwawe wybroczyny w okolicach.....
zasinienia w okolicach

Na pytanie co się stało dziecko (nie) odpowiada

„.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....”

(Piszemy co mówi dziecko, ta notatka powinna znaleźć się w aktach dziecka)

Podpis osoby sporządzającej
notatkę

Wzór upomnienia w sprawie uczęszczania dziecka do szkoły

.....
/pieczętka/

Baniocha, dnia.....

nr: // 200...

Pan/i.....

.....
/adres zamieszkania/

UPOMNIENIE

w sprawie regularnego posyłania dziecka na zajęcia szkolne

Wobec tego, że Pana(i) syn/córka
/imię i nazwisko dziecka/

nie uczęszcza do szkoły, a tym samym nie wypełnia obowiązku szkolnego określonego postanowieniami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1996 r. nr 67 poz. 329 z późniejszymi zmianami) wzywa się Pana/Panią do regularnego posyłania syna/córki na zajęcia szkolne.

Niepodjęcie przez syna/córkę nauki w terminie siedmiodniowym spowoduje zastosowanie wobec Pana(i) środków przymusowych przewidzianych w art.15 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jednolity: Dz.U. z 1991 nr 36 poz. 161 z późniejszymi zmianami) poprzez nałożenie grzywny, w celu przymuszenia, w wysokości do 5000,00 zł (pięciu tysięcy zł), która może być nakładana wielokrotnie do kwoty 10 000,00 (dziesięciu tysięcy zł).

.....
/wychowawca/

.....
/pedagog szkolny/

.....
/dyrektor szkoły/

Wniosek o wdrożenie postępowania przymusowego – obowiązek szkolny

.....
/pieczętka/
nr: / / 200...

Baniocha, dnia.....

WNIOSEK

o wdrożenie postępowania przymusowego

Dyrektor Szkoły Podstawowej w Baniosze stwierdza, że.....
/imię i nazwisko/
urodzony(a)....., uczeń/uczennicaklasy, syn/córka
.....zamieszkały(a)
.....
- opuścił/a bez usprawiedliwienia dni od dnia do dnia..... -
nie uczęszczał/a do żadnej szkoły od dniado chwili obecnej. Ostatnio był/a
uczniem/uczennicą klasy w szkole

W celu wyegzekwowania obowiązku szkolnego (art. 15 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – Dz.U. z 1996r. nr 67 poz.329 z późniejszymi zmianami) szkoła zastosowała następujące środki:

1.
2.

W związku z tym Dyrekcja Szkoły prosi o:
- nałożenie grzywny pieniężnej o proponowanej wysokości zł
.....
/słownie/

Jednocześnie zawiadamia się, że rodzice w/w ucznia pracują w następujących zakładach pracy:
- ojciec
- matka

.....
/podpis dyrektora/

Kontrakt można wykorzystać jako narzędzie pracy z uczniem wymagającym szczególnego wsparcia w trudnej dla niego sytuacji, kiedy to dotychczas poczynione działania wychowawcy, nauczyciela, pedagoga nie oddziałują pozytywnie i nie przynoszą oczekiwanych rezultatów.

Jest to konieczny krok poprzedzający, np. wniosek o interwencję sądu w środowisku rodzinnym dziecka, bo daje możliwość większego oglądu sytuacji nie tylko ucznia, lecz także zakresu wpływów rodzica, który ma okazję intensywnie, w sposób zaplanowany i możliwy do wyegzekwowania, współpracować ze szkołą.

Sytuacje, kiedy warto wprowadzić kontrakt jako metodę pracy z uczniem:

- nie realizuje obowiązku szkolnego,
- często wagaruje,
- osiąga bardzo niskie lub niedostateczne wyniki w nauce,
- nagminnie się spóźnia,
- przejawia zaburzenia w zachowaniu, np. agresję wobec innych lub siebie,
- lekceważy obowiązki szkolne,
- pozostaje w klasie outsiderem,
- nagminnie przeszkadza w prowadzeniu lekcji lub korzystaniu z niej,
- jest pozbawiony opieki rodziców lub opiekunów.

Zawarcie kontraktu jest także zasadne w przypadkach kiedy nauczyciel zdiagnozuje, że niektóre zachowania ucznia są dla niego samego destrukcyjne, choć nie zawsze mogą one być takie dla szkoły.

Przykłady kontraktów:

..... data

KONTRAKT

.....
imię i nazwisko

1. Krótki opis sytuacji:

.....
.....
.....
.....
.....

2. Ja zobowiązuje się do
(sposoby zadośćuczynienia i zmiany zachowania).....

.....
.....
.....

3. Jeśli nie dotrzymam umowy to

.....
.....

4. Ja..... (imię i nazwisko rodzica) znam zaistniałą sytuację
oraz zobowiązania mojego dziecka. Jestem świadom, że konsekwencja niedotrzymania
przez moje dziecko warunków kontraktu będzie.....

.....
.....

5. Termin spotkania kontrolnego.....

.....
podpis dyrektora lub pedagoga

.....
podpis dziecka

.....
podpis wychowawcy

.....
podpis ojca, matki

6. Wynik spotkania kontrolnego.....

.....
.....

7. Uwagi

.....
.....

.....
.....

Kontrakt z uczniem jako narzędzie w rozwiązywaniu problemu edukacyjnego
Kontrakt zawarty między wychowawcą a uczniem i jego rodzicami

Wychowawca klasy/Pedagog:.....

Uczeń/Uczennica klasy:..... -

Rodzie:.....

Cel kontraktu:

- zmotywowanie ucznia do systematycznego i aktywnego uczestnictwa w zajęciach lekcyjnych,
- poprawa ocen niedostatecznych, zaliczenie zaległości edukacyjnych,
- wyrobienie konstruktywnych nawyków pracy,
- budowanie poczucia odpowiedzialności za uczenie się,
- umożliwienie osiągnięcia sukcesów edukacyjnych.

Czas realizacji:

.....

Sposób i termin analizy realizacji kontraktu:

- Spotkanie stron kontraktu po wystawieniu ocen na I semestr, analiza efektów, przyczyn ewentualnych niepowodzeń, wskazanie na mocne strony, które warto wykorzystać podczas zawierania kontraktu na II semestr.

Warunki ogólne kontraktu

Obszar funkcjonowania ucznia	Zobowiązanie ucznia	Zobowiązanie wychowawcy	Efekty/podpis wychowawcy
Frekwencja na zajęciach szkolnych	100% obecności, Absencja potwierdzona tylko zwolnieniem lekarskim	Analiza zapisów w dzienniku lekcyjnym	
Zachowanie podczas pobytu w szkole	Właściwe, konstruktywne wypełnianie roli ucznia	Obserwacja funkcjonowania ucznia podczas przerw, rozmowy z wychowawcą, nauczycielami	
Relacje z rówieśnikami	Koleżeńskie	Obserwacja	
Relacje z nauczycielami	Wykonywanie poleceń nauczycieli, poprawne odnoszenie się do pedagogów	Rozmowy z nauczycielami, wychowawcą	
Kontakt z wychowawcą	Na przerwie, po każdej godzinie wychowawczej, relacja z działań w minionym tygodniu	Analiza zapisów w dzienniku lekcyjnym, kontakt z nauczycielami przedmiotów, w razie potrzeby ucznia lub wychowawcy - rozmowa	

Kontakt z pedagogiem	Raz w tygodniu, np. w piątek po lekcjach, zdanie relacji przez ucznia z działań w ostatnim tygodniu; w razie trudności- w czasie pracy pedagoga	Co najmniej raz w tygodniu krótki kontrakt z inicjatywy pedagoga; kontrola dokumentacji szkolnej, wsparcie w trudnych, zgłoszonych przez ucznia lub rodzica, lub nauczyciela	
Zadania edukacyjne	Wykonywanie poleceń nauczycieli, przygotowanie do lekcji, odrabianie prac domowych, przystępowanie do klasówek, koncentracja i aktywność na lekcjach	Analiza zapisów w dzienniku, bieżące rozmowy z nauczycielami i wychowawcą	

Kontakt rodzica z wychowawcą/pedagogiem/dyrektorem

Zobowiązują się do:

- Kontakt z wychowawcą i pedagogiem raz w tygodniu w umówionym terminie (spotkanie, rozmowa telefoniczna)
- Wspierania syna/córki w realizacji kontraktu,
- Kontroli poczynań dziecka po zajęciach szkolnych.

Warunki szczególne kontraktu

Przedmiot	Zobowiązania		Zadania do realizacji	Termin realizacji	Efekty/podpis nauczyciela
	ucznia	nauczyciela			
język polski	Poprawa ocen niedostatecznych, założenie i uzupełnienie zeszytu, przynoszenie podręcznika, wykonywanie zadań	Wyznaczenie materiału i terminów, rejestracja bieżących i uzupełniających działań ucznia			
język obcy	Poprawa ocen niedostatecznych, założenie i uzupełnienie zeszytu				
matematyka	Poprawa ocen niedostatecznych, Przystąpienie do zaległych sprawdzianów				
przyroda/ biologia	Uzupełnienie zeszytu, odrabianie bieżących prac domowych				
historia	Napisanie sprawdzianu, poprawa ocen				

Niniejszy kontrakt jest formą dobrowolnej, wspólnie sformułowanej, umowy ucznia, wychowawcy i nauczycieli. Dotyczy ona sposobu realizacji obowiązku szkolnego. Jej złamanie skutkuje zastosowaniem działań zgodnych ze statutem szkoły

Podpis ucznia	Podpis rodzica	Podpis wychowawcy	Podpis pedagoga	Podpis dyrektora

KONTRAKT

ZAWARTY W DNIU.....POMIĘDZY

Szkołą Podstawową w Baniosze, reprezentowanym przez:

1. dyrektora szkoły.....
2. wicedyrektora szkoły.....
3. pedagoga szkolnego..... a rodzicem ucznia..... z klasy..... panem/panią.....

Kontrakt ma na celu pomoc i wsparcie (imię ucznia) w próbie uwolnienia się z uzależnienia od brania środków odurzających, podniesienia samooceny, zmianę postawy do obowiązków szkolnych, poprawę komunikacji w relacji: nauczyciel – uczeń, rodzice – dziecko.

Ja..... zobowiązuje się do zaprzestania używania marihuany, amfetaminy, alkoholu, środków odurzających oraz zgadzam się na wykonanie badania moczu na obecność narkotyków w dowolnym czasie trwania kontraktu.

Ponadto zobowiązuje się przestrzegać następujących zasad: w domu:

- codziennie spędzę z rodzicem przy stole minimum 15 minut i w otwartej rozmowie przekażę informacje wrażenia z dnia,
- bezpośrednio po szkole będę wracać do domu,
- nie będę wszczynać awantur,
- postaram się nie używać wulgarnego słownictwa,
- nie będę wychodzić z domu bez zgody rodziców,
- będę wracać do domu najpóźniej o godz. 20.00,
- nie będę wychodzić w soboty wieczorem do dyskoteki ani na inne imprezy,

w szkole:

- w momentach trudnych zwrócę się do wychowawcy lub pedagoga o wsparcie, a raz w tygodniu zgłoszę się na wspólną i szczerą rozmowę,
- będę regularnie chodzić na wszystkie zajęcia,
- nie będę się spóźniać do szkoły,
- będę odrabiać wskazane przez nauczycieli zadania domowe, a w przypadku trudności dotyczących osiągania wyników w nauce będę konsultować się z wychowawcą.

Jestem świadomy celowości powstania kontraktu i znane mi są konsekwencje jego niedotrzymania, czyli:

- decyzja dyrektora szkoły o.....,
- zakaz oglądania telewizji po godzinie 22.00 i korzystania z komputera dla celów rozrywkowych i niekontrolowanej komunikacji,
- nieotrzymywanie kieszonkowego,
- zakaz telefonowania do znajomych (telefon komórkowy przejmą rodzice).

ZOBOWIĄZANIA POZOSTAŁYCH STRON KONTRAKTU:

Rodzic zobowiązuje się do:

- kontaktu telefonicznego w każdy poniedziałek w godz. 11.30 -12.00 lub wieczorem,
- kontaktu osobistego z wychowawcą/pedagogiem szkolnym raz w miesiącu (w każdy pierwszy czwartek miesiąca),
- wcześniejszego powiadamiania o przewidywanej nieobecności dziecka w szkole,
- codziennego sprawdzania odrobionych lekcji dziecka.

Pedagog szkolny/wychowawca zobowiązuje się do:

- telefonicznego powiadomienia o nieusprawiedliwionej nieobecności ucznia w szkole,
- powiadomienia rodzica o złamaniu kontraktu.

CZAS OBOWIĄZYWANIA KONTRAKTU: od dnia podpisania do

Podpis pedagoga/wychowawcy:

Podpis rodzica/ów

Podpis ucznia:

Notatka Służbowa z przebiegu rozmowy o zdarzeniu
zagrożającym bezpieczeństwu w szkole

1. Imię i nazwisko ucznia/uczennicy.....

.....

2. Cel rozmowy.....

.....

.....

3.Data.....

4.Ustalenia.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis osoby sporządzającej notatkę

Zgoda na udział dziecka w zajęciach pozalekcyjnych

Wyrażam zgodę na udział córki/synaklasa.....
imię i nazwisko ucznia

w zajęciach pozalekcyjnychw roku szkolnym.....
nazwa zajęć

Zajęcia odbywać się będą w sali w godzinach
dzień tygodnia

Forma odbioru dziecka - (**właściwe podkreślić**):

a) odbieram osobiście

b) odbierane jest przez.
imię i nazwisko

c) wyrażam zgodę na samodzielny powrót dziecka do domu.

.....
podpis rodzica/opiekuna

Baniocha, dn.

ZGŁOSZENIE WYPADKU

Nazwisko i imię.....

Szkoła.....

Klasa

Data urodzenia.....

Data i godzina wypadku

Miejsce wypadku

Rodzaj zajęć

Rodzaj i miejsce uszkodzenia ciała

.....

Opis wypadku.....

.....

.....

Nazwisko i imię opiekuna

**UPOWAŻNIENIE RODZICÓW DO PODAWANIA LEKÓW DZIECKU
Z CHOROBA PRZEWLEKŁĄ**

Ja, niżej podpisany
(imię, nazwisko rodzica/opiekuna prawnego dziecka)

upoważniam Panią/Pana
(imię, nazwisko nauczyciela/pracownika)

do podawania mojemu dziecku
(imię, nazwisko dziecka)

Leku
.....
.....
(nazwa leku, dawka, częstotliwość podawania/godzina, okres leczenia)

Do upoważnienia dołączam aktualne zaświadczenie lekarskie o konieczności podawania leku wraz z dokumentacją medyczną dziecka.

Baniocha, dnia.....
(podpis - imię, nazwisko rodzica/opiekuna prawnego)

**UPOWAŻNIENIE RODZICÓW DO PODAWANIA LEKÓW DZIECKU
Z CHOROBAŁĄ LOKOMOCYJNĄ**

Ja, niżej podpisany
(imię, nazwisko rodziców (opiekunów prawnych))

upoważniam Panią
(imię, nazwisko pracownika przedszkola)

do podawania mojemu dziecku
(imię, nazwisko dziecka)

leku.....
.....
(nazwa leku, dawka, częstotliwość podawania/godzina)

Baniocha,
.....
prawnych

dnia.....
Podpis - imię, nazwisko rodziców/opiekunów

**ZGODA NAUCZYCIELA /PRACOWNIKA
NA PODAWANIE LEKÓW DZIECKU Z CHOROBA PRZEWLEKŁĄ**

Ja, niżej podpisana
(imię, nazwisko pracownika przedszkola)

wyrażam zgodę na podawanie dziecku
.....
(imię, nazwisko dziecka)

Leku
.....
.....
(dawka, nazwa leku, częstotliwość podawania/godzina, okres leczenia)

Oświadczam, że zostałem/łam poinstruowany/a o sposobie podania leku (wykonania czynności medycznej).

Baniocha, dnia.....
(imię, nazwisko nauczyciela/pracownika)

